

Ἀριθμ. Πρωτ. 257

ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΗ ΑΠΟΔΕΙΞΙΣ
ΕΠΙ Τῶ ΑΓΙῶ ΠΑΣΧΑ

† **ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΣ**
ΕΛΕῶ ΘΕΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ - ΝΕΑΣ ΡΩΜΗΣ
ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ
ΠΑΝΤΙ Τῶ ΠΛΗΡΩΜΑΤΙ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ
ΧΑΡΙΝ, ΕΙΡΗΝΗΝ ΚΑΙ ΕΛΕΟΣ
ΠΑΡΑ ΤΟΥ ΕΝΔΟΞΩΣ ΑΝΑΣΤΑΝΤΟΣ ΧΡΙΣΤΟΥ

* * *

Τιμιώτατοι ἀδελφοί καί προσφιλέστατα τέκνα ἐν Κυρίῳ,

Διατρέξαντες ἐν νηστεία καί προσευχῇ τόν δόλιχον τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς, φθάσαντες δέ τό σωτήριο πάθος Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ, καθιστάμεθα σήμερον κοινωνοί τῆς χαρᾶς τῆς Λαμπροφόρου Ἐγέρσεως Αὐτοῦ.

Τό βίωμα τῆς Ἀναστάσεως ἀνήκει εἰς τόν πυρῆνα τῆς ταυτότητος τῶν Ὁρθοδόξων. Ἐορτάζομεν τήν Ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου ὄχι μόνον κατά τό Ἅγιον Πάσχα καί τήν πασχάλιον περίοδον, ἀλλά κάθε Κυριακήν καί εἰς κάθε Θείαν Λειτουργίαν, ἡ ὁποία εἶναι πάντοτε ὀλόφωτος πανήγυρις. Ἡ χριστιανική ζωή εἰς ὅλας τάς πτυχάς τῆς, εἰς τήν θείαν λατρείαν, εἰς τήν βιοτήν καί μαρτυρίαν μας ἐν τῷ κόσμῳ, ἔχει ἀναστάσιμον πνοήν, δονεῖται ἀπό τήν νίκην τοῦ Ἀναστάντος Χριστοῦ ἐπί τοῦ θανάτου καί ἀπό τήν προσδοκίαν τῆς αἰωνίου Βασιλείας Του.

Ὁ ἄνθρωπος δέν δύναται ἀφ' ἑαυτοῦ νά διαχειρισθῇ τόν φόβον καί τό ἀναπόφευκτον τοῦ θανάτου, ἐνώπιον τοῦ ὁποίου εὐρίσκεται καθ' ὅλην τήν διάρκειαν τῆς ζωῆς του καί ὄχι μόνον εἰς τό τέλος τῆς. Ἡ αἴσθησις ὅτι ἡ ζωή του εἶναι «πορεία πρός τόν θάνατον», ἄνευ ἐλπίδος διαφυγῆς, δέν ὀδηγεῖ εἰς τόν ἐξανθρωπισμόν τῆς ἀναστροφῆς του καί εἰς ἐνίσχυσιν τῆς εὐθύνης καί τῆς μερίμνης του διά τό παρόν καί τό μέλλον. Μᾶλλον, ὁ ἄνθρωπος συρρικνώνεται,

ἀποκόπτεται ἀπό τὰ οὐσιώδη τοῦ βίου, καταλήγει εἰς τόν κυνισμόν, τόν μηδενισμόν καί τήν ἀπόγνωσιν, εἰς τήν φενάκην τῆς ἀκωλύτου αὐτοπραγματώσεως καί εἰς τόν ἀχαρίωτον εὐδαιμονισμόν τοῦ «φάγωμεν καί πίωμεν, αὖριον γάρ ἀποθνήσκομεν». Ἡ ἐπιστήμη, ἡ κοινωνική καί πολιτική δρᾶσις, ἡ οἰκονομική πρόοδος καί ἡ εὐημερία δέν δύναται νά προσφέρουν διέξοδον. Ὅ,τι εἶναι δημιούργημα τοῦ ἀνθρώπου φέρει τό στίγμα τοῦ θανάτου, δέν σώζει, ἀφοῦ καί αὐτό ἔχει ἀνάγκην σωτηρίας. Ὁ πόθος τῆς αἰωνιότητος δέν καλύπτεται μέ ἐπίγεια ἀγαθά, δέν ἱκανοποιεῖται μέ τήν παράτασιν τῆς ζωῆς μας καί μέ ὑποσχέσεις ψευδῶν παραδεισῶν.

Ἡ Ὁρθοδοξία προσφέρει εἰς τόν σύγχρονον λογοκρατούμενον ἄνθρωπον τήν Ἀλήθειαν τοῦ σωτηριώδους Εὐαγγελίου τῆς Ἀναστάσεως. Δι' ἡμᾶς τούς Ὁρθοδόξους, τό Πάσχα δέν εἶναι ἀπλῶς ἀνάμνησις τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου, ἀλλά βίωσις καί τῆς ἰδικῆς μας ἀναγεννήσεως ἐν Χριστῷ Ἀναστάντι, πρόγευσις καί βεβαιότης τῆς ἐσχατολογικῆς πληρώσεως τῆς θείας Οἰκονομίας. Ὁ πιστός γνωρίζει ὅτι ἡ ὑπαρξιακή πληρότης εἶναι δῶρον τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ. Ἐν Χριστῷ, ἡ ζωή μας μεταμορφώνεται, μετατρέπεται εἰς πορείαν πρὸς τήν θέωσιν. Οἱ χριστιανοί διακρίνονται, κατὰ τόν Ἀπόστολον Παῦλον, ἀπό τούς «λοιπούς», τούς «μη ἔχοντας ἐλπίδα» (πρβλ. Α' Θεσσ. δ', 13). Ἐλπίζουν εἰς Χριστόν, ὁ ὁποῖος εἶναι, «ἡ ζωὴ καί ἡ Ἀνάστασις ἡμῶν», «ὁ πρῶτος καί ὁ ἔσχατος καί ὁ ζῶν» (Ἀποκ. α', 17-18).

Ἡ σωτήριος παρουσία τοῦ Χριστοῦ εἰς τήν ζωὴν μας καί ἡ ἐλπίς τῆς ἐπουρανίου Βασιλείας εἶναι ἀρρήκτως συνδεδεμένοι εἰς τήν χριστιανικὴν ὑπαρξιν, ἡ ὁποία ἐνεργεῖ καί πραγματώνεται ὡς δημιουργική καί μεταμορφωτική δύναμις ἐν τῷ κόσμῳ. Δέν εἶναι καθόλου τυχαῖον, ὅτι πρὶν ὁ νεωτερικὸς πολιτισμὸς κατανοήσῃ καί ἐγκαθιδρύσῃ τόν ἄνθρωπον ὡς δημιουργόν τῆς ἱστορίας, οἱ πιστοὶ ἐκλήθησαν νά καταστοῦν «Θεοῦ συνεργοί» (πρβλ. Α' Κορ. γ', 9). Ἀποτελεῖ πλήρη παρανόησιν τῆς Ὁρθοδόξου αὐτοσυνειδησίας καί τοῦ κοινωνικοῦ καί φιλόανθρωπου ἔργου τῆς Ἐκκλησίας, ὅταν ὑποστηρίζηται ὅτι ἡ Ὁρθοδοξία εἶναι ἐσωστρεφής, ἀκοσμική καί ἀδιάφορος διὰ τήν ἱστορίαν καί τόν πολιτισμόν.

Ἐρώτατοι ἀδελφοί καί τέκνα ἀγαπητά,

Τό Πάσχα δέν εἶναι ἀπλῶς ἡ μεγαλυτέρα ἐορτή καί πανήγυρις τῶν Ὁρθοδόξων. Ἀνάστασις εἶναι ὅλη ἡ πίστις, σύνολος ἡ ἐκκλησιαστικὴ ζωὴ, ὁλόκληρος ὁ πολιτισμὸς τῆς Ὁρθοδοξίας, ἡ ἀνεξάντλητος πηγὴ, ἐκ τῆς ὁποίας ἀντλεῖ καί τρέφεται ἡ ἐσχατολογικὴ ὁρμὴ τῆς ὀρθοδόξου βιοτῆς καί μαρτυρίας. Ἐν τῇ Ἀναστάσει καί ἐκ τῆς Ἀναστάσεως γνωρίζομεν οἱ πιστοὶ τόν αἰώνιον προορισμόν μας, ἀνακαλύπτομεν τό περιεχόμενον καί τήν κατεύθυνσιν τῆς ἀπο-

στολής μας ἐν τῷ κόσμῳ, εὐρίσκομεν τό νόημα καί τήν ἀλήθειαν τῆς ἐλευθερίας μας. Ὁ κατελθὼν ἐν τοῖς κατωτάτοις τῆς γῆς καί συντριψας τὰς πύλας τοῦ Ἄδου καί τό κράτος τοῦ θανάτου, ἀναδύεται ἐκ τοῦ τάφου ὡς ἐλευθερωτής τοῦ ἀνθρώπου καί ἀπάσης τῆς κτίσεως. Αὐτό τό δῶρον τῆς ἐλευθερίας καλεῖται ὁ ἄνθρωπος νά ἀποδεχθῆ ἐλευθέρως, ἐντασσόμενος εἰς τήν «κοινότητα τῆς θεώσεως», τήν Ἐκκλησίαν, ἐν τῇ ὁποία ἡ ἐλευθερία εἶναι θεμέλιον, ὁδός καί προορισμός. Ἡ χριστοδωρήτος ἐλευθερία βιοῦται καί ἐκφράζεται ὡς «ἀληθεύειν ἐν ἀγάπῃ» (πρβλ. Ἐφεσ. δ´, 15), ὡς γεγονός κοινωνίας καί ἀλληλεγγύης. «Ἵμεῖς γάρ ἐπ’ ἐλευθερία ἐκλήθητε, ἀδελφοί· μόνον μή τήν ἐλευθερίαν εἰς ἀφορμήν τῆ σαρκί, ἀλλά διὰ τῆς ἀγάπης δουλεύετε ἀλλήλοις» (Γαλ. ε´, 13). Ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ «ὑπάρχομεν μέ τόν τρόπον τῆς Ἀναστάσεως», ἀφορῶντες εἰς τήν «κοινήν ἀνάστασιν» ἐν τῇ ἀνεσπέρῳ ἡμέρᾳ τῆς Βασιλείας.

Μέ αὐτάς τὰς σκέψεις, δοξάζοντες ἐν καθαρᾷ καρδίᾳ τόν Ἀναστάνα καί «ἀνατείλαντα πᾶσι τήν ζωήν» Κύριον, τόν Θεόν «μεθ’ ἡμῶν» καί «ὑπέρ ἡμῶν», τόν ἐπαγγειλάμενον ἔσεσθαι μεθ’ ἡμῶν μέχρι τερμάτων αἰῶνος, καί ἀναβοῶντες τόν πασχάλιον πανευφρόσυνον χαιρετισμόν «Χριστός Ἀνέστη!», δεόμεθα τοῦ πανδώρου Ποιητοῦ καί Λυτρωτοῦ τοῦ κόσμου, ὅπως καταυγάξῃ τήν ζωήν πάντων ἡμῶν διὰ τοῦ φωτός τῆς πανσωστικῆς Ἀναστάσεως Αὐτοῦ καί χαρίζηται τοῖς πᾶσι χαράν πεπληρωμένην καί πάντα τὰ σωτήρια δωρήματα, ἵνα ὑμνῆται καί εὐλογῆται τό πανάγιον καί ὑπερουράνιον ὄνομα Αὐτοῦ.

*Φανάριον, Ἅγιον Πάσχα βιβλῶν
† Ὁ Κωνσταντινουπόλεως Βαρθολομαῖος
διάπυρος πρὸς Χριστόν Ἀναστάνα
εὐχέτης πάντων ἡμῶν*

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Ἀριθμ. Πρωτ.: 306

ΑΓΙΟΝ ΠΑΣΧΑ
18 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 2019

ΠΑΣΧΑΛΙΟΣ ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ
Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
ΑΝΘΙΜΟΣ

Πρός τόν ἱερό Κλήρο καί τόν εὐσεβῆ Λαό
τῆς καθ' ἡμᾶς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης

Ἀγαπητοί μου πατέρες καί τέκνα πνευματικά, ΧΡΙΣΤΟΣ ΑΝΕΣΤΗ.

Τήν βαθεῖα εὐφροσύνη, τήν μεγάλη χαρά καί τήν πανηγυρική ἀτμόσφαιρα τῆς θριαμβευτικῆς Ἀναστάσεως τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ, δέν ἐπιτρέπεται νά ἐπηρεάσουν οὔτε ἡ κρισιμότης τῶν ἐθνικῶν θεμάτων τῆς Πατρίδος μας, οὔτε τά προβλήματα ἀναρχίας καί ἀνασφάλειας τῆς κοινωνίας μας καί τῶν γειτονικῶν λαῶν, οὔτε ἡ πολυσυζητουμένη παγκόσμια οικονομική κρίση. Ἡ μοναδική μέριμνά μας πρέπει νά εἶναι ἡ ἠθική συμπαράσταση καί ἡ κάθε δυνατή βοήθεια πρὸς τοὺς ἀνθρώπους πού ὑποφέρουν ἀπό τήν στέρηση, τήν ἀνεργία καί τήν πείνα. Ὁ οὐσιαστικότερος ἐορτασμός τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ εἶναι ἡ ἔμπρακτη ἄσκηση τῆς ἀρετῆς τῆς ἀγάπης πρὸς τοὺς ἀδελφούς μας.

Ἡ ζωηφόρος Ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ δέν ἦταν ξεκομμένη ἀπό τή ζωή τῶν ἀνθρώπων. Οἱ μυροφόρες γυναῖκες καί οἱ ἅγιοι Ἀπόστολοι ἦσαν οἱ πρῶτοι μάρτυρες τοῦ σπουδαιότερου γεγονότος στήν ἱστορία τοῦ κόσμου. Ἡ Ἀνάσταση τοῦ Σωτῆρος ἐγίνε γι' αὐτούς μόνιμο βίωμα, ἀναλλοίωτο φρόνημα, ζωή αἰώνια. Ἡ διδασκαλία τῶν Ἀποστόλων διατυπώνεται ἀπό τόν Ἀπόστολο Παῦλο, ὄχι μόνον ὡς κήρυγμα πρὸς τό πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλά καί ὡς προσωπική ἐπιδίωξη ἑνός ἐκάστου τῶν μαθητῶν «τοῦ γνῶναι τόν Χριστόν καί τήν δύναμιν τῆς Ἀναστάσεως αὐτοῦ καί τήν κοινωνίαν τῶν παθημάτων αὐτοῦ» (Φιλιπ. 3,10).

Ἡ ἐντός τῆς Ἐκκλησίας μέθεξι, ἡ συμμετοχή στήν Ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ καταργεῖ τόν ἀνθρώπινο πόνο μπροστά στό χάος τῆς ἀγνωσίας. Καλλιεργεῖ στοὺς Χριστιανούς τόν ἱερό φόβο ἐνώπιον τῆς κρίσεως τοῦ Παντοκράτορος Θεοῦ καί τοὺς κατευθύνει σταθερά στή βεβαία ἐλπίδα τῆς προσωπικῆς τους ἀναστάσεως.

Στίς ἡμέρες μας ὅμως δέν τρομάζουν οἱ ἄνθρωποι ἀπό τά περὶ Θεοῦ ἱερά γεγονότα. Οἱ ἄνθρωποι τρέμουν ἀπό τίς ἀπειλές τῶν ἰδίων τῶν συνανθρώπων τους. Φοβούμεθα ὄλοι τόν πόλεμο, καί καλῶς. Ἀγωνιοῦμε γιά τήν παλινδρόμηση τῆς

φτώχειας, τήν ἐξάπλωση τῆς πείνας, τήν αὔξηση τῆς δυστυχίας. Ἀνησυχούμε γιά τόν κίνδυνο ἐσωτερικῆς ἀναταραχῆς. Φρίττομε στό φαινόμενο τῆς παράφρονος βίας. Καί ἀσθμαίνομε δυσάρεστα στό ἄκουσμα τοῦ θανάτου. Ἀλλά ἐμεῖς οἱ Χριστιανοί δέν εἴμεθα αἰχμάλωτοι τοῦ θανάτου. Τώρα εἴμεθα αἰχμάλωτοι τῆς ζωῆς καί τῆς ἀθανασίας. Δέν τό ἀκοῦτε; Χριστός ἀνέστη!

Αὐτές οἱ δύο λέξεις εἶναι τῶν Προφητῶν τό ὄραμα καί τῶν Ἀποστόλων τό κήρυγμα. Αὐτό τό κήρυγμα εἶναι τῆς Ἐκκλησίας ἡ πίστη, καί τοῦ Εὐαγγελίου τό μήνυμα. Αὐτό τό μήνυμα εἶναι τῶν ἁγίων ἡ χαρά καί τῶν ἀμαρτωλῶν ἡ ἐλπίδα. Αὐτή ἡ ἐλπίδα εἶναι τῶν μαρτύρων ἡ ἀνδρεία καί τῶν ὁσίων ἡ ὑπομονή. Αὐτές οἱ δύο λέξεις εἶναι καί τῶν ζώντων ἡ προσδοκία καί τῶν κεκοιμημένων ἡ ἀπαντοχή.

Γι' αὐτό, ἀδελφοί μου, ὁ σκοπός καί τό τέλος τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐορτῶν, ἡ ἀναπαράσταση καί ἡ βίωση τῶν ὑπερφυῶν γεγονότων τῆς πίστεως στίς καρδιές μας, ἡ προσωπική ἐνός ἐκάστου συμμετοχή σέ ὅσα στήν Ἐκκλησία καί στό ἱερό Θυσιαστήριο τελοῦνται, τό ἄνοιγμα τῆς ἀγάπης μας καί τό ἀγκάλιασμα ἀλλήλων, ἡ πνευματική χαρά καί ἡ ἀγαλλίαση τῶν ψυχῶν, ἡ λάμψη τοῦ ἀκτίστου φωτός στίς ὄψεις καί ὁ ἀναστάσιμος ἐόρτιος ὕμνος στά χεῖλη, μεταπλάσσουν τόν ἐγκόσμιο φόβο σέ θεῖο φόβο ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, καί τήν πρόσκαιρη ἔκσταση σέ ἔμπρακτο χριστιανικό βίο. Γι' αὐτό καί ὁ μέγας ποιητής Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός ψάλλει:

*«Οὐρανοί μὲν ἐπαξίως εὐφραινέσθωσαν,
Γῆ δέ ἀγαλλιάσθω,
ἐορταζέτω δέ κόσμος ὁρατός τε ἅπας
καί ἀόρατος·
Χριστός γάρ ἐγήγερται, εὐφροσύνη αἰώνιος».*

Ἡ ἀγάπη, ἡ πίστη καί ἡ ἱκετήρια προσευχή τῶν Χριστιανῶν θά ἐφελκύσουν τήν θεϊκή παντοδυναμία. Ὁ Ἀναστάς Χριστός θά ματαιώσῃ τοὺς ἀπειλητικούς πολέμους. Ὁ Ἀναστάς Χριστός θά ἀπομακρύνῃ τό φάσμα τῆς δυστυχίας ἀπό τήν οικονομική κρίση. Ὁ Ἀναστάς Χριστός θά εὐλογήσῃ καί τοῦτο τό Πάσχα ὅλους τοὺς Ὀρθοδόξους Χριστιανούς, ἀλλά καί τοὺς Ἑλληνες Ὀρθοδόξους, γιά νά κρατήσουν ἀκέραιο τό ἀντάξιο τῆς ἱστορίας του Ἑλληνικό Κράτος καί τό Ἑλληνικό Ἔθνος, ἐνωμένο καί εἰρηνικό. Καί ὅλα αὐτά τά ἐπιθυμητά προϋποθέτουν καί ἡμῶν τῶν Χριστιανῶν ἀνθρώπων τήν ἀγαθὴ θέληση καί τήν ἔμπρακτη συνέργεια, ὥστε νά ἔλθῃ τό ἐπιθυμητό ἀποτέλεσμα, δηλαδή ἡ χαρά τοῦ Οὐρανοῦ νά εἶναι χαρά τῆς Γῆς.

Χριστός ἀνέστη, ἀδελφοί μου.

Χαίρετε καί καταρτίζεσθε ἐν Χριστῷ Ἀναστάντι.

Μετά πατρικῶν εὐχῶν
Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ

† Ο ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ ΑΝΘΙΜΟΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Ἐν Θεσσαλονίκῃ τῇ 07.04.2019

**ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΓΙΑ ΕΤΗΣΙΑ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗ
ΤΩΝ ΜΑΡΤΥΡΩΝ ΤΟΥ ΙΕΧΩΒΑ ΣΤΗ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ**

Ἀγαπητοὶ Χριστιανοί,

Σᾶς γνωρίζουμε ὅτι τὴν **Παρασκευὴ 19 Ἀπριλίου** καὶ καθ' ὅλη τὴν διάρκεια τῆς ἡμέρας σὲ διάφορους χώρους τῆς **Θεσσαλονίκης**, οἱ χιλιαστές ἢ μάρτυρες τοῦ **Ἰεχωβά**, θὰ πραγματοποιήσουν τὴν ἐτήσια συγκέντρωσή τους, μὲ σκοπὸ νὰ ἐορτάσουν τὴν ἀνάμνηση τοῦ θανάτου τοῦ **Ἰησοῦ**. Οἱ ἐν λόγῳ ψευδομάρτυρες ἐπὶ χρόνια τώρα προσπαθοῦν νὰ ἀρπάξουν τοὺς ὀρθοδόξους χριστιανούς ἀπὸ τὴν **Ἐκκλησία** μας, πού εἶναι, ὡς γνωστόν, ἰδρυμένη ἀπὸ τὴν ἡμέρα τῆς **Πεντηκοστῆς** ὑπὸ τοῦ **Παρακλήτου** ἁγίου **Πνεύματος** καὶ αἱματοβαμμένη ἀπὸ τὴ φρικτὴ θυσία τοῦ **Σωτῆρος** μας **Ἰησοῦ Χριστοῦ** καὶ τῶν ἁγίων **Μαρτύρων** καὶ φωτίζεται ἀπὸ τὴν **ιερά Παράδοση** καὶ τοὺς ἀγῶνες καὶ τὴν προσφορά τῶν ἁγίων **Πατέρων** μας. Ἡ δραστηριότητά τους κατὰ τὸ τελευταῖο χρονικὸ διάστημα μᾶς ἀνησυχεῖ ἰδιαίτερος καὶ καθίσταται ἄκρως ἐπικίνδυνη.

Γιὰ τοὺς λόγους αὐτούς, καὶ ἐπειδὴ προσπαθοῦν μὲ κάθε τρόπο, μὲ ἐπισκέψεις στὰ σπίτια, μὲ προσκλήσεις, ἀνακοινώσεις, διανομὴ φυλλαδίων στοὺς δρόμους τῆς πόλεώς μας καὶ χειρογράφων ἐπιστολῶν προσωπικοῦ χαρακτῆρος, νὰ προσκαλέσουν τὸν καθένα σὺς ἐν λόγῳ ἐκδηλώσεις τους, σᾶς προτρέπουμε καὶ σᾶς παρακαλοῦμε νὰ ἐνημερώσετε τὸ περιβάλλον σας (φίλους, συγγενεῖς, κ.ἄ.), ὥστε νὰ ἀπομακρυνθοῦν ὅλοι ἀπὸ τίς προσπάθειες αὐτῆς τῶν **Ἰεχωβάδων** μὲ σκοπὸ νὰ μείνουμε πάντα ἀκμαῖοι καὶ δυνατοὶ σὺς αἰώνιες ῥίζες τῆς **Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας** πού προϋπήρχε καὶ στὴν αἰώνια βουλή τοῦ οὐρανοῦ **Πατρός**.

Ἐκ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Ἐν Θεσσαλονίκῃ τῇ 08.04.2019

**ΕΚΚΛΗΣΗ ΓΙΑ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗ ΦΑΡΜΑΚΩΝ
ΓΙΑ ΤΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΙΑΤΡΕΙΟ
ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ**

Καθώς προσεγγίζουμε τίς εὐφρόσυνες ἡμέρες τοῦ ἁγίου **Πάσχα** καί ἐτοιμαζόμαστε οἱ **Ὁρθόδοξοι Χριστιανοί** νά ἐορτάσουμε τίς **Μεγάλες Ἑορτές** τοῦ **Πάθους τοῦ Κυρίου**, ἐπιθυμοῦμε νά ὑπενθυμίσουμε στήν ἀγάπη σας, ὅτι ἀπό τόν **Μάιο** τοῦ **2015**, λειτουργεῖ μέ τήν εὐλογία τοῦ Παναγιωτάτου **Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης κ. Ἀνθίμου** καί τήν **ἐθελοντική** διακονία **ιατρῶν** διαφόρων ειδικοτήτων καί **φαρμακοποιῶν**, τό **Κοινωνικό Ἱατρεῖο** καί **Φαρμακεῖο** τῆς Ἱερᾶς **Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης**, τό ὁποῖο παρέχει **δωρεάν** **ιατρικές ἐξετάσεις** καί **φαρμακευτική περίθαλψη** στούς **ἀσθενεῖς** καί **ἐνδεεῖς** ἀδελφούς μας.

Γιά νά μπορέσει, ὅμως, νά ἐπιτελεσθῇ ἀπόσκοπτα αὐτό τό θεάρεστο κοινωνικό **ἔργο** χρειάζεται ἡ **συνεισφορά** ὄλων τῶν μελῶν τῆς **τοπικῆς Ἐκκλησίας** μας.

Συγκεκριμένα, ὑπάρχει **μεγάλη ἀνάγκη** γιά **φάρμακα** καί πάσης φύσεως **ιατρικό ὕλικό**. Ἰδιαίτερα, παρατηρεῖται **μεγάλη ἔλλειψη** **σέ καρδιολογικά φάρμακα, δερματολογικές ἀλοιφές** καί **ἀντιβίωσεις**.

Παρακαλεῖσθε λοιπόν, ὅσοι διαθέτετε **φάρμακα** πού δέν τά καταναλώσατε καί δέν χρειάζεσθε, τά ὁποῖα **δέν ἔχουν λήξει** ὡς πρός τήν προθεσμία τῆς ἰκανότητός τους νά εἶναι ἀποτελεσματικά, νά τά **προσκομίσετε** στίς κατά τόπους **ἐνορίες** καί μέ τήν μέριμνα τοῦ ἀρμοδίου ἱερέως καί τῶν συνεργατῶν τοῦ **Φιλοπτώχου** μας **Ταμείου**, θά τά προωθήσωμε στούς συνανθρώπους καί συμπολίτες μας πού τά ἔχουν ἀπόλυτη ἀνάγκη καί δέν μποροῦν νά τά προμηθευθοῦν μέ ἄλλο τρόπο.

Ἐπίσης, δύνασθε νά ἔλθετε **προσωπικά** οἱ ἴδιοι στίς ἐγκαταστάσεις τοῦ **Κοινωνικοῦ Ἱατρείου**, οἱ ὁποῖες εὐρίσκονται ἐπί τῆς ὁδοῦ **Παπαγεωργίου 3**, στό κέντρο τῆς **Θεσσαλονίκης**, ἀκριβῶς ὀπισθεν τοῦ ἱεροῦ **Ναοῦ ἁγίου Ἀθανασίου - ὁδοῦ Ἐγνατία**, καθημερινά ἀπό **10.00-13.00** καί ἀπό **18.00-21.00** ἐκτός **Σαββάτου καί Κυριακῆς**. Ἀκόμη, οἱ ἐνδιαφερόμενοι μποροῦν νά ἐπικοινωνοῦν τηλεφωνικῶς στόν ἀριθμό **2310-283.222**.

Ἡ συμπαράστασή σας θά εἶναι πράξη ἀγάπης, προσφορᾶς καί συγχρόνως συμβολῆς στό νά ἀντιμετωπίσωμε τίς δυσκολίες πού ἔχομε στήν πατρίδα μας λόγω τῆς γνωστῆς οικονομικῆς κρίσεως.

Σᾶς εὐχαριστοῦμε καί ἀναμένομε τήν ἀνταπόκρισή σας.

Ἐκ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ
ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

Λόγος εἰς τό Ἅγιον Πάσχα

Σήμερον ἐορτάζομε τήν λαμπρά νίκη μας. Σήμερον ὁ Κύριος ἡμῶν ἔστησε τό τρόπαιο κατά τοῦ θανάτου, κατέλυσε τήν τυραννία τοῦ διαβόλου καί μᾶς ἐχάρισε τήν ὁδό τῆς σωτηρίας διά τῆς ἀναστάσεως.

Ἵλοι χαίρομεν, σκιρτῶμεν, ἀγαλλόμεθα. Ἐάν καί ὁ Κύριός μας Χριστός ἐνίκησε καί ἔστησε τό τρόπαιο, ἐν τούτοις κοινή εἶναι ἡ εὐφροσύνη καί ἡ χαρά μας. Ὅλα τούτα τά ἔκαμε διά τήν δική μας σωτηρία καί μέ τά ἴδια μέσα πού μᾶς κατεπάλαισεν ὁ διάβολος, ἀκριβῶς μέ τά ἴδια τόν ἐνίκησεν ὁ Χριστός. Ἐλαβε τά ἴδια ὄπλα καί τόν κατεπολέμησε μέ αὐτά.

Πῶς, ἄκουσέ το. Ἡ Παρθένος, τό Ξύλο καί ὁ Θάνατος ἦσαν τά σύμβολα τῆς ιδιῆς μας ἥττας. Παρθένος εἶναι ἡ Εὐα. Οὐδέποτε εἶχε γνωρίσει ἄνδρα, ὅταν ὑπέστη τήν ἀπάτη. Ξύλο εἶναι τό δένδρο καί Θάνατος τό ἐπιτίμιο ἐναντίον τοῦ Ἀδάμ. Εἶδες πῶς ἡ παρθένος, τό ξύλο καί ὁ θάνατος ἔγιναν τά σύμβολα τῆς ἥττας μας;

Κοίταξε τώρα πῶς ἔγιναν αἷτια τῆς νίκης. Ἐντί τῆς Εὐας ἡ Μαρία, ἀντί τοῦ δένδρου τῆς γνώσεως τοῦ καλοῦ καί πονηροῦ, τό ξύλο τοῦ σταυροῦ, ἀντί τοῦ θανάτου τοῦ Ἀδάμ, ὁ θάνατος τοῦ Κυρίου. Εἶδες μέ ποιὰ μέσα ἐνίκησε, ἐνῶ μέ τά ἴδια ἠττάται; Γύρω ἀπό τό δένδρο ἐπάλαισε καί ἐνίκησε τόν Ἀδάμ ὁ διάβολος;

Γύρω ἀπό τόν σταυρό ἐνίκησε τόν διάβολο ὁ Χριστός. Καί τό μέν ξύλο ἐκεῖνο, τό δένδρο ἔστειλε εἰς τόν Ἄδην, ἐνῶ τοῦτο, τό τοῦ σταυροῦ, ἀνεκάλει καί ὅσους εἶχον ὑπάγει εἰς τόν Ἄδην. Τό πρῶτον ἔκρυπτε τόν ἠττημένο, ὅπως τόν αἰχμάλωτο καί τόν γυμνό, ἐνῶ τό δεύτερον, ἐδείκνυεν εἰς ὅλους τόν νικητή, προσηλωμένο γυμνό ἐφ' ὑψηλοῦ σημείου. Καί ὁ μέν θάνατος εἰς τήν πρώτη περίπτωσι συμπαρέσυρε καί τούς μετά τόν Ἀδάμ, ἐνῶ ὁ τοῦ Χριστοῦ ἀνέστησε ἀληθῶς καί τούς πρό αὐτοῦ θανόντας.

«Ποῖος θά περιγράψει τάς δυνάμεις τοῦ Κυρίου καί θά κάνει νά εἰσακουσθοῦν ὄλαι αἱ αἰνέσεις του;». Διά τοῦ θανάτου ἐγίναμε ἀθάνατοι, ἀνέστημεν ἀπό τήν πτώσιν καί ἀπό νικημένοι κατέστημεν νικηταί. Αὐτά εἶναι τά κατορθώματα τοῦ σταυροῦ, αὐτή εἶναι ἡ μεγίστη ἀπόδειξη τῆς Ἀναστάσεως.

Σήμερον σκιρτοῦν οἱ ἄγγελοι καί ὄλαι αἱ δυνάμεις τοῦ οὐρανοῦ ἀγάλλονται εὐχαριστούμενοι διά τήν κοινή σωτηρία τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων. Ἐάν

διά τήν μετάνοια καί ενός ἁμαρτωλοῦ γίνεται χαρά εἰς τόν οὐρανό καί τήν γῆ, πολύ περισσότερο συμβαίνει τοῦτο διά τήν σωτηρία τῆς Οἰκουμένης.

Σήμερον ὁ Χριστός ἠλευθέρωσε τήν ἀνθρωπίνη φύσι ἀπό τήν τυραννία τοῦ διαβόλου καί τήν ἐπανέφερεν εἰς τήν προηγουμένη τῆς εὐγένεια. Ὅταν λοιπόν ἴδω τήν ἀρχική μου καταβολή οὕτω νά νικᾷ τόν θάνατον, δέν φοβοῦμαι πλέον, δέν ἀπεχθάνομαι τόν πόλεμο, οὔτε κάμπτομαι διά τήν ἀδυναμία μου, ἀλλά αισθάνομαι τήν θεία δύναμη σύμμαχό μου εἰς τό μέλλον. Ἐκεῖνος πού θά κατανικήσει τήν τυραννία τοῦ θανάτου καί θά μπορέσει νά ἀχρηστεύσει τήν δύναμή του, τί νομίζετε, δέν θά κάνει τό πᾶν διά τούς συνανθρώπους του, τῶν ὁποίων τήν μορφή ἐδέχθη ὁ Χριστός νά λάβει λόγῳ τῆς μεγάλης του φιλανθρωπίας καί νά πολεμήσει ὑπό τήν ἀνθρωπίνη μορφή τόν διάβολο;

Σήμερον ἡ σύναξι τῶν ἀγγέλων καί ὁ χορός ὄλων τῶν οὐρανίων δυνάμεων ἀγάλονται διά τήν σωτηρία τῶν ἀνθρώπων. Σκέψου, λοιπόν, ἀγαπητέ, τό μέγεθος τῆς χαρᾶς, ἀφοῦ καί αἱ οὐράνιαι δυνάμεις συνεορτάζουν μέ ἡμᾶς καί χαίρουν ἐπίσης διά τά ἰδικά μας ἀγαθά. Ἄν καί εἶναι ἰδική μας ἡ χάρις πού μᾶς παρεχώρησε ὁ Χριστός, ἐν τούτοις εἶναι καί ἰδική των ἡ εὐχαρίστησι. Διά τοῦτο δέν ἐντρέπονται νά συνεορτάζουν μαζί μας.

Ἄλλά τί λέγω, ὅτι, μόνον οἱ σύνδουλοι μας δέν ἐντρέπονται νά συνεορτάζουν; Ὁ ἴδιος ὁ Κύριος αὐτῶν, ἀλλά καί ἡμῶν, δέν ἐντρέπεται νά συνεορτάζει μαζί μας. Ἄλλά διατί εἶπον δέν ἐντρέπεται; Ὅχι μόνον δέν ἐντρέπεται, ἀλλά καί τό ἐπιθυμεῖ. Ἀπό πού τεκμαίρεται αὐτό;

Ἄκουσέ τον τί λέγει: «Ἐπεθύμησα σφοδρῶς νά φάγω μαζί σας τοῦτο τό Πάσχα». Δηλαδή ἀφοῦ ἐπεθύμησε νά φάγει, αὐτό σημαίνει καί νά συνεορτάσει. Ὅταν δεῖς ὄχι μόνον τούς ἀγγέλους καί τήν σύναξι ὄλων τῶν οὐρανίων δυνάμεων, ἀλλά καί αὐτόν τόν Κύριο τῶν ἀγγέλων νά συνεορτάζει μαζί μας, τί σοῦ ἀπομένει διά νά εὐφρανθεῖς; Λοιπόν, ἄς μὴν εἶναι κανεῖς κατηφής σήμερον λόγῳ πενίας. Ἡ ἑορτή εἶναι πνευματική...

Ἄς ἐορτάσωμε, λοιπόν, τήν ἑορτή τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου. Ἀνέστη καί μαζί του συνανέστησε τήν Οἰκουμένη. Καί αὐτός μέν ἀνέστη θραύσας τά δεσμά τοῦ θανάτου, ἡμᾶς δέ ἀνέστησε συντριψας τάς ἄλυσίδας τῶν ἁμαρτιῶν μας. Ὁ Ἀδάμ ἡμάρτησε καί ἀπέθανεν. Ὁ Χριστός δέν ἡμάρτησε καί ἀπέθανε. Καινοφανές καί παράδοξο. Ὁ πρῶτος ἡμάρτησε καί ἀπέθανε. Ὁ δεύτερος δέν ἡμάρτησε, ἀλλά ἀπέθανε. Διά ποῖον λόγο καί διατί; Διά νά μπορέσει ὁ ἁμαρτήσας καί ἀποθανῶν νά ἐλευθερωθεῖ ἀπό τά δεσμά τοῦ θανάτου μέσῳ τοῦ μὴ ἁμαρτήσαντος καί ἀποθανόντος.

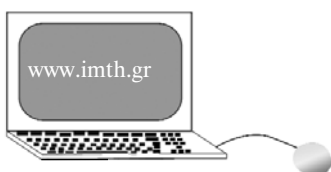
Ἔτσι πολλάκις γίνεται καί εἰς τὰς περιπτώσεις ὅσων ὀφείλουν χρήματα. Ὅφειλε κάποιος εἰς κάποιον ἀργύρια, δέν ἔχει νά τά καταβάλει καί ἔνεκα τούτου φυλακίζεται. Ἐνας ἄλλος πού δέν ὀφείλει καί πού ἠμπορεῖ νά τά καταβάλει, τά καταθέτει καί ἀπολύεται ὁ ὑπόλογος.

Τό ἴδιο ἔγινε καί εἰς τήν περίπτωσι τοῦ Ἀδάμ καί τοῦ Χριστοῦ. Ὡφείλε ὁ Ἀδάμ τόν θάνατον καί ἐκρατεῖτο ὑπό τοῦ διαβόλου. Ὁ Χριστός οὔτε ὤφειλε, οὔτε ἐκρατεῖτο. Ἦλθε ὁμως καί κατέβαλε τόν θάνατον ὑπέρ τοῦ κρατουμένου, προκειμένου νά τόν ἀπολύσει ἀπό τά δεσμά τοῦ θανάτου.

Εἶδες τό κατόρθωμα τῆς Ἀναστάσεως; Εἶδες τήν φιλανθρωπία τοῦ Κυρίου; Εἶδες μέγεθος φροντίδος; Λοιπόν, ἄς μή γινώμεθα ἀγνώμονες δι' αὐτόν τόν οὕτως εὐεργετήσαντα ἡμᾶς, μήτε, ἐπειδή ἐπέρασε ἡ νηστεία, νά κατασῶμεν ἀμελέστεροι. Ἀντιθέτως, τώρα παρά ποτέ, ἄς ἐπιμελούμεθα περισσότερο τήν ψυχή μας, διά νά μή γίνεται ἀσθενεστερά, ὅταν εὐχαριστῶμεν τήν σάρκα μας, πράγμα πού ὁμοιάζει μέ τό νά περιποιούμεθα τήν δούλη καί νά παραμελῶμεν τήν δέσποινα.

**ΔΙΜΗΝΙΑΙΟ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΟ ΦΥΛΛΟ
ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟ ΠΡΟΝΟΙΑ ΤΟΥ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΤΟΥ
ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
κ.κ. ΑΝΘΙΜΟΥ**

- Ἐκδότης: Η ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΗ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
- Τυπογραφεῖο: “ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ” Ἰασίου 1 - ΑΘΗΝΑ
- Ἀπευθύνεσθε: «ΕΥΛΟΓΙΑ» - Ἱερά Μητρόπολη - Βογατσικοῦ 7
Τ.Κ. 54622 - Θεσσαλονίκη
- Ἡ «ΕΥΛΟΓΙΑ» διανέμεται δωρεάν.
- Δεκτές αὐτοπροαίρετες δωρεές ἀναγνωστῶν.
- ISSN 2241-6552

Κάθε Κυριακή γίνεται ἀπευθείας μετάδοσι
τῆς Ἀρχιερατικῆς θείας Λειτουργίας
ἀπό τήν ἰστοσελίδα τῆς Ἱ. Μ. Θεσσαλονίκης
στό διαδίκτιο www.imth.gr

Ὁ ὄσιος Ἀμφιλόχιος ὁ Μακροῆς

Τοῦ Πρωτοπρ. ΑΝΤΩΝΙΟΥ Ι. ΠΑΤΡΙΚΙΟΥ
Θεολόγου - Ὁδονιάτρου

«Ὡς ΔΡΟΣΟΣ Ἄερμων ἡ καταβαίνουσα ἐπὶ τὰ ὄρη Σιών»¹ ἐφάνη στήν Πάτμο καί στήν Ὁρθόδοξη Ἑλλάδα, ἡ χάρις τοῦ νεοφανοῦς Ὁσίου καί θεοφόρου πατρός ἡμῶν Ἀμφιλοχίου. Ἡ ἀγιότητα τοῦ βίου του, τὰ παλαιίσματα τῆς ἀσκήσεώς του καί τὰ πνευματικά του κατορθώματα τόν κατέταξαν διά πατριαρχικῆς καί συνοδικῆς πράξεως στίς 29 Αὐγούστου τοῦ ἔτους 2018, στό ἀγιολόγιο τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας. Ἄφησε μνήμη ἀγαθή στίς συνειδήσεις τοῦ πιστοῦ Λαοῦ τοῦ Θεοῦ, ὡς ὁ διακριτικός πνευματικός, ὁ φλογερός ἱεραπόστολος, ὁ ἄνθρωπος τῆς ἀγάπης.

Γεννήθηκε στίς 13 Φεβρουαρίου τοῦ 1889 ἀπό εὐλαβεστάτους γονεῖς, τόν Ἐμμανουήλ Μακροῆ ἀπό τοὺς Λειψοὺς καί τήν Εἰρήνην τό γένος Γαλάνη ἀπό τήν Πάτμο. Ἀνάδοχος στή βάπτισή του ἦταν ὁ Μητροπολίτης Πηλουσίου Ἀμφιλόχιος Κάππος καί ἀπό μικρός ἔλαβε τό ὄνομα Ἀθανάσιος. Τελειώνοντας τό Δημοτικό, φοίτησε στό Σχολαρχεῖο καί κατόπιν στό Ἱεροδιδασκαλεῖο τῆς Ἀποκαλύψεως. Στήν ἡλικία τῶν δεκαεπτά ἐτῶν μέ τήν παραίνεση τῶν γονέων του, εἰσῆλθε δόκιμος στήν Ἱερά Μονή τοῦ Θεολόγου καί τό 1906 ἐκάρη ρασοφόρος μοναχός λαμβάνοντας τό ὄνομα Ἀμφιλόχιος. Δέν ἔπαυσε ποτέ στή μοναχική του ζωῆ νά ἀναζητᾶ πνευματική ὠφέλεια, συναναστρεφόμενος χαρισματικούς κολυβάδες πατέρες καί ἐπιθυμώντας κυρίως νά μνη-

θεῖ στά μυστικά τῆς νοερᾶς προσευχῆς. Ἀπεστάλη ἀπό τήν μονή του νά μάθει τήν ξυλογλυπτική στό Ἅγιον Ὅρος τό 1911 κοντά στόν γέροντα Δανιήλ τόν Κατουνακιώτη, ὁ ὁποῖος τοῦ μίλησε γιά τόν Ἐπίσκοπο Πενταπόλεως Νεκτάριο καί τοῦ συνέστησε νά τόν ἐπισκεφθεῖ. Τό ξέσπασμα τοῦ Ἑλληνοβουλγαρικοῦ πολέμου ὁμως, ἀνάγκασε τόν Ἀμφιλόχιο νά ἐπιστρέψει στήν Πάτμο τό 1913. Ἐκεῖ πιεζόμενος νά χειροτονηθεῖ, διέφυγε στά Ἱεροσόλυμα γιά προσκύνημα. Παίρνοντας τήν χάρη καί τήν εὐλογία τῶν παναγίων προσκυνημάτων, τελικά ἐπέστρεψε καί ἔβαλε μετάνοια στόν ἡγούμενο. Δέχθηκε μέ ταπείνωση τό ἐπιτίμιο αὐτῆς τῆς παρακοῆς, πού ἦταν νά ἀσκηθεῖ κοντά στόν ἱερομόναχο Μακάριο Ἀντωνιάδη στό κάθισμα τοῦ Ἀπολλῶ, ἀπό τόν ὁποῖο ἔγινε μεγαλόσχημος μοναχός.

Τό 1914 ἀσθένησε ἀπό τό ἀναπνευστικό πού ἀπό τότε πάντα τόν ταλαιπωροῦσε καί νοσηλεύτηκε στήν Ἀθήνα σέ νοσοκομεῖο. Εὐθύς μετά τήν ἀνάρρωσή του ἐπισκέφθηκε τήν Αἴγινα, ὅπου ἐμόναζε ὁ Ἐπίσκοπος Πενταπόλεως Νεκτάριος μέ τόν ὁποῖο συνδέθηκε μέ ἰσχυρό πνευματικό δεσμό. Ἐπίσης συνάντησε τόν ἀρχιμανδρίτη Εὐσέβιο Ματθαίουπουλο, ἰδρυτή τῆς ἀδελφότητας «ΖΩΗ», ὁ ὁποῖος τοῦ μετέδωσε τόν ἱεραποστολικό του ζῆλο γιά τήν διακονία τοῦ θείου λόγου.

Ἔχοντας ὡς μέλισσα συλλέξει τόσες ἐμπειρίες καί μεστός γνώσεων ἐπέ-

στρεψε στό νησί του και μέ ταπείνωση υπάκουσε στην απόφαση τῆς μονῆς νά χειροτονηθεῖ. Ἔλαβε σταδιακά τόν πρῶτο και τόν δεύτερο βαθμό τῆς ἱερωσύνης τό ἔτος 1919, στή νῆσο Κῶ πρῶτα και μετά στό Βαθύ τῆς Σάμου, ἀπό τούς ἐπιχώριους μητροπολίτες Ἀγαθάγγελο και Κωνσταντῖνο ἀντίστοιχα. Ἡ μεταστροφή στήν Ὁρθόδοξία ὁμως κάποιου Ὁθωμανοῦ ἀπό τόν νεαρό ἱερομόναχο, ἔγινε ἡ αἰτία αὐτός νά ἐξοριστεῖ γιά πρώτη φορά ἀπό τίς δυνάμεις τῆς Ἰταλικῆς Κατοχῆς.

Τότε ἐπέλεξε ὡς πρῶτο προορισμό τήν Αἶγινα γιά νά λάβει και πάλι τήν εὐχή τοῦ Ἐπισκόπου Πενταπόλεως Νεκταρίου. Ἐπειτα συνδέθηκε μέ τήν ἀδελφότητα «ΖΩΗ» και ἀπεστάλη γιά πνευματική περιοδεία σέ πολλές περιοχές τῆς Ἑλλάδας. Ἡ πνευματική κίνηση τόν καιρό ἐκεῖνο ἦταν φτωχή και ἡ γεμάτη ζῆλο δράση τοῦ γέροντα, ἔπασε ὡς εὐεργετική πνευματική βροχή, στίς διψασμένες ψυχές τῶν ἀνθρώπων. Εἶναι ἀλήθεια ὅτι ἀναπαύτηκε ὁ Ἀμφιλόχιος σέ αὐτή τήν πνευματική διακονία, ἡ ἀγάπη του ὁμως γιά τό μοναστήρι του ὑπερίσχυσε και ὀδήγησε και πάλι τά βήματά του στήν Πάτμο.

Ἐπιστρέφοντας στήν ἱερά νῆσο, κατά τό διάστημα τῶν ἐτῶν 1920-1926, διετέλεσε ἐφημέριος τοῦ Καθολικοῦ τῆς ἱεραῖς μονῆς τῆς μετανοίας του. Ἐκεῖ συνάντησε τήν νεαρή Καλλιόπη Γούναρη, μετέπειτα καθηγουμένη Εὐστοχία, στό πρόσωπο τῆς ὁποίας βρῆκε τήν πολύτιμη συνεργάτη στό ἔργο τῆς Ἱεραποστολῆς στά Δωδεκάνησα, τό ὅποιο ἤδη εἶχε ἐμπνευστεῖ. Ἡ ἐπιδίωξη τοῦ γέροντα Ἀμφιλοχίου

ἦταν νά διασπάσει τήν δράση τῶν καθολικῶν καλογραίων, ἰδρύνοντας κύκλους νέων και διαπαιδαγωγώντας τους μέ ὀρθόδοξα ἑλληνικά ἰδεώδη. Στό μεταξύ ἀνέλαβε προϊστάμενος τοῦ ἱεροῦ σπηλαίου τῆς Ἀποκαλύψεως ἐπιμελούμενος τήν ἀνακαίνιση και ἀγιογράφησή του. Στίς 14 Νοεμβρίου τοῦ 1935 ἐξελέγη Ἡγούμενος τῆς Ἱεραῖς Μονῆς τοῦ Θεολόγου, σέ μία περίοδο κρίσιμη γιά τήν Ἐκκλησία τῶν Δωδεκανήσων. Τότε ἱδρυσσε και τήν ἱερά γυναικεία μονή τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, μέ σκοπό νά τήν καταστήσει ἕνα «κρυφό σχολεῖο» τῆς Πάτμου, ὅπου θά διδάσκονταν ἡ ὀρθόδοξη κατήχηση και τά ἑλληνικά γράμματα τά ὁποία διώκονταν ἀπό τήν Ἰταλική Κατοχή. Πρώτη ἡγουμένη στό μοναστήρι ἀνέλαβε ἡ Εὐστοχία, δοκιμασμένη και ἄξια συνεργάτις τοῦ γέροντα στό πολύπλευρο ἔργο του.

Ἡ ἀντιστασιακή δράση τοῦ μοναστηριοῦ ἔγινε ἡ αἰτία νά ἐξορισθοῦν ἀπό τό νησί ὁ γέροντας και ἡ καθηγουμένη. Μέ τίς ἐνέργειες τοῦ ἡγουμένου τῆς μονῆς Κρυπτοφέρρης Ἰσιδώρου ἀνεκλήθησαν ἀργότερα ἀπό τήν ἐξορία και οἱ δύο και ἐπανῆλθαν στό νησί. Ὁ Ἀμφιλόχιος ἀρνήθηκε νά ἀναλάβει πάλι τήν ἡγουμενία, ἄν και τοῦ προτάθηκε κι ἔτσι διακόνησε ὡς προϊστάμενος στό ἱερό σπήλαιο και στό προσκύνημα Παναγίας τῆς Διασωζούσης. Τά ἐπόμενα χρόνια συνεργάστηκε μέ τήν γερόντισσα, ὥστε ἡ μονή τοῦ Εὐαγγελισμοῦ νά ἀναδειχθεῖ σέ ἕνα ὑποδειγματικό κοινόβιο και σέ ἕνα ἐργαστήριο ἀγιογραφίας, χειροτεχνίας και ἄλλων δεξιότητων γιά τά ἄπορα κορί-

‘Ο ὄσιος Ἀμφιλόχιος ὁ Μακροῆς

συνέχεια ἀπό τὴν σελίδα 12

τοια τῆς Πάτμου. Ἐπίσης μαζί μέ τήν καθηγουμένη Εὐστοχία, ἀναδιοργάνωσε τό Ὁρφανοτροφεῖο καί Κέντρο Παιδικῆς Μερίμνης τῆς Ρόδου, τό ὁποῖο μετά τήν λήξη τῆς Ἱταλικῆς Κατοχῆς ἐγκαταλείφθηκε ἀπό τίς καθολικές μοναχές. Τό ἀποτέλεσμα ἦταν μοναδικό καί οἱ καρποί τῆς προσπαθείας πολλοί καί εὐεργετικοί. Τό ἴδρυμα θηλέων κατέστη τό κόσμημα τῆς νήσου καί γιά αὐτό βραβεύτηκε ἀπό τό Ἑλληνικό Κράτος. Στά Χανιά ἐπίσης μέ τήν βοήθεια καί συμπαράσταση τῆς Μαρίκας Κουφάκη, ἡ ὁποία μετά τό θάνατο τοῦ συζύγου της ἐκάρη καί ἔλαβε τό μοναχικό ὄνομα Ἀμφιλοχία, ἰδρύθηκε νέο ἴδρυμα γιά τήν ἀνατροφή τῶν ὀρφανῶν τῆς μεγαλονήσου καί τήν κατάρτισή τους ἐν παιδείᾳ καί νοουθεσίᾳ Κυρίου μέ προστάτη τόν Ἅγιο Νεκτάριο Πενταπόλεως. Ὁ γέροντας εἶχε τήν πνευματική πατρότητα καί σέ ἄλλα μοναστήρια τόσο στήν Πάτμο ὅσο καί στήν ὑπόλοιπη Ἑλλάδα. Ἔνα ἀπό αὐτά εἶναι ἡ μονή τοῦ Ἁγίου Ἰωσήφ τοῦ μνήστορος στό Κουβάρι τῆς Πάτμου. Ἰδρύθηκε ἀπό τόν ὄσιο πατέρα, δειτροφυτεύθηκε καί αὐτή ὅπως ὅλο τό νησί, ἀπό τά ἴδια του τά χέρια, γιά νά ἀσκηθοῦν ἐκεῖ τά φιλομόναχα τεκνία τοῦ Ἀμφιλοχίου. Ἐπίσης ὁ γέροντας ἐγίνε κτήτορας στίς ἱερές μονές Ἁγίου Μηνᾶ Αἰγίνης, Εὐαγγελισμοῦ Ἱκαρίας καί Παναγίας Ἐλεούσης Ρότσου Καλύμνου.

Ὁ Ἀμφιλόχιος ἦταν ἀπό τή φύση του προικισμένος μέ πολλά χαρίσματα. Ἦταν ὑψηλός, εὐθυτενής, γλυκύς καί

πρόσχαρος, ἱεροπρεπής στήν ὄψη καί εὐγενέστατος στούς τρόπους. Μέχρι τά γεράματά του, παρὰ τά προβλήματα τῆς ὑγείας του, δέν εἶχε χάσει τίποτα ἀπό τή νεανική του ζωντάνια. Ἡ ψυχὴ του ἦταν τό ἀκένωτο ταμεῖο τῆς χάριτος τοῦ Παναγίου Πνεύματος, ἡ ὁποία ἀκτινοβολοῦσε καί στή μορφή του. Ἐπικοινωνοῦσε ἀδιάκοπα μέ τόν Θεό διά τῆς προσευχῆς μέσα στήν ὁποία εὔρισκε τήν πηγαία χαρά του, τήν ἀδιατάρακτη εἰρήνη του, τήν ὀρθή λύση τῶν καθημερινῶν προβλημάτων τῆς ζωῆς. Ὡς γνήσιος μαθητής τοῦ Ἠγαπημένου, ἐγίνε ὁ ἴδιος ἡ πηγὴ τῆς ἀγάπης ὅπως αὐτή προκύπτει ὡς καρπός τοῦ πνεύματος. Ἀγαποῦσε ὅλη τήν Κτίση, τόν ἄνθρωπο, τά ζῶα, τά φυτά καί τά δέντρα. Ὑπερέτησε φιλότιμα τόν συνάνθρωπό του καί πάντα ἤθελε νά προσφέρει ἀκόμη καί ἀπό ἐκεῖνα πού δέν εἶχε.

Στό μυστήριο τῆς ἱεραῆς ἐξομολογήσεως διακόνησε μέ αὐταπάρηση καί πατρική ἀγάπη. Ἐξῆλθε σέ ἀναζήτηση τῶν πλανηθέντων προβάτων, διατρέχοντας τήν ξηρὰ καί διαπλέοντας τήν θάλασσα. Ἦταν αὐστηρός ἀπέναντι στήν ἁμαρτία ἀλλά ἐπιεικής καί φιλόανθρωπος ἀπέναντι στόν ἁμαρτάνοντα, κερδίζοντας συνεχῶς ψυχές γιά τόν Χριστό.

Ἡ προσφορά του στήν Ἐκκλησία ἦταν πάντα μυστική καί ἀθόρυβη. Ὅμως ὅπως τό φῶς λάμπει καί φωτίζει τόν κόσμο, ἔτσι καί ἡ ἀκτινοβολία τῆς ἐξαγιασμένης μορφῆς του, εἴλκυσε ὡς μαγνήτης κοντά του πλῆθος ἀνθρώ-

πων, πλούσιους και φτωχούς, ανθρώπους του μόχθου αφανείς, αλλά και μεγάλες προσωπικότητες που βρήκαν στο πρόσωπό του τόν στοργικό πατέρα, τόν Σίμωνα τόν Κυρηναίο που θά σήκωνε αγόγγυστα πάνω του τό πνευματικό τους φορτίο οδηγώντας τους σέ λιμάνι σωτηρίας.

Τά μάτια του μέσα στά όποια μπορούσες έν δυνάμει νά αντικρύσεις αυτά που εκείνα θωροῦσαν, τά κάλλη του Παραδείσου, έκλεισαν γιά πάντα στίς 16 Ἀπριλίου του 1970 στίς 2 και 25 τό μεσημέρι. Ἐφυγε ό όσιος πατήρ Ἀμφιλόχιος μέσα σέ πλήρη νηφαλιότητα, αφήνοντας όπως όμολογοῦν τά πνευματικά του παιδιά ένα δυσαναπλήρωτο κενό επί τῆς γῆς. Κέρδισε

όμως ή Ἐκκλησία «έν οὐρανοῖς» έναν μεσίτη και πρεσβευτή που θά διαβιβάζει στο έξις τά αἰτήματα τῶν πιστῶν στον θρόνο του Κυρίου. Τό έργο του στην Ἐκκλησία ήταν πολύπλευρο και σημαντικό καθώς ό γέροντας ίδρυσε μοναστήρια και όρφανοτροφεία, έλέησε πτωχούς, ένουθέτησε ισχυρούς, καλλιέργησε ιεραποστόλους, παρηγόρησε άσθενείς και διέδωσε τόν λόγο του Ἱεροῦ Εὐαγγελίου. Ἐφύτευσε στον άμπελῶνα του Κυρίου νέα βλαστάρια κληρικούς, μοναχούς και λαϊκούς ιεροκήρυκες και έκοπίασε, καμαρώνοντας στο τέλος τούς καρπούς τῆς πνευματικῆς του προσπάθειας. Ἡ χάρις του και οι πρεσβείες του άς μάς συνοδεύουν πάντοτε στή ζωή μας.

ΠΗΓΕΣ - ΒΟΗΘΗΜΑΤΑ

1. *ἘΟ γέροντας τῆς Πάτμου Ἀμφιλόχιος Μακρῆς (1889-1970)*, Μητροπολίτου Βερατίου Αὐλῶνος και Κανίνης Ἱγνατίου Τριάντη. Ἱερά Κοινοβιακή Μονή Εὐαγγελισμοῦ Μητρος Ἡγαπημένου 2009.
2. *ἘΟ γέροντας Ἀμφιλόχιος Μακρῆς - Μιά σύγχρονη μορφή τῆς Πάτμου*, Ἀρχιμ. Παύλου Νικηταρά. Ἐκδόσεις Ἐπτάλοφος 1990.
3. *ἘΗ δροσοβόλος καῦσις τῆς προσευχῆς - Γέρον Ἀμφιλόχιος Μακρῆς*, Καθηγουμένης Χριστονύμφης μοναχῆς. Ἐκδόσεις Ἐπτάλοφος 2015.

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΗ

1. Ψαλμός 132 στίχ. 3.

ΡΙΖΑΡΕΙΟΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

Ριζαρείου 1 - Χαλάνδρι - Τ.Κ. 15233

τηλ.: 210-6814048 & 210-6850304

<http://lyk-rizar.att.sch.gr>

e-mail: lykrizar@sch.gr

Αθήνα 30/4/2019

ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ ΜΑΘΗΤΩΝ ΚΑΙ ΜΑΘΗΤΡΙΩΝ ΣΤΟ ΓΕΝΙΚΟ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟ ΛΥΚΕΙΟ ΤΗΣ ΡΙΖΑΡΕΙΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΣΧΟΛ. ΕΤΟΥΣ 2019-2020

Ἡ Ριζαρείος Ἐκκλησιαστική Σχολή, σύμφωνα μέ τίς διατάξεις τῶν ἄρθρων 6 § 1 ἐδάφιο ιε' τοῦ ἀπό 08/05/1958 ΒΔ (Φ.Ε.Κ. 81/Α/1958) «Περί Ὄργανισμοῦ διοικήσεως καί διαχειρίσεως τῆς Ριζαρείου Ἐκκλησιαστικῆς Σχολῆς» καί τῶν **ἄρθρων 39 ἐπομ. τοῦ ἀπό 26/09/1931 ΠΔ (Φ.Ε.Κ. 352/Α/1931)** «Ὄργανισμός τῆς Ριζαρείου Ἐκκλησιαστικῆς Σχολῆς», προσκαλεῖ κατόχους ἀπολυτηρίου Γυμνασίου ὡς ὑποψηφίους/ες ὑποτρόφους γιά τήν εἰσαγωγή καί ἐγγραφή τους στήν Α' τάξη τοῦ Γενικοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Λυκείου τῆς κατά τό σχολικό ἔτος **2019-2020**.

Ὁ ἀριθμός τῶν θέσεων ὀρίζεται σέ **τριάντα (30)** μαθητές/μαθήτριες.

Οἱ μαθητές/τριες εἶναι ὑποχρεωμένοι/ες νά παρακολουθοῦν κανονικά τό ἐκπαιδευτικό πρόγραμμα καί τίς ἐκδηλώσεις τοῦ σχολείου καί κατά τίς ἀπογευματινές ὥρες.

Οἱ μαθητές/τριες εἶναι ὑπότροφοι/ες καί κάθε ὑποτροφία ὀρίζεται γιά ἓνα (1) ἔτος, ἐνῶ ἡ ἀνανέωσή της ἐξαρτᾶται ἀπό τήν πρόοδο καί τή διαγωγή τοῦ / τῆς ὑποτρόφου.

Ἡ ὑποτροφία δέν ἀφορᾶ σέ παροχή χρημάτων, ἀλλά ἀθροιστικά, σέ δωρεάν ἐκπαίδευση, σίτιση, **διαμονή (μόνον ἄρρενες)**, διδακτικά βιβλία, γραφική ὕλη καί ἰατροφαρμακευτική περίθαλψη.

Παρέχεται ἡ δυνατότητα διαμονῆς, μόνον στούς ἄρρενες, στό Οἰκοτροφεῖο τῆς Σχολῆς. Ἡ διαμονή τῶν μαθητῶν δέν εἶναι ὑποχρεωτική, ὑπό τίς ἐξῆς συντρέχουσες δύο προϋποθέσεις.

α) οἱ γονεῖς ἢ κηδεμόνες τῶν ὑποτρόφων νά εἶναι κάτοικοι ἢ νά διαμένουν ἐντός τῆς Περιφερείας Ἀττικῆς (ἤτοι, Ἀθήνα, Πειραιᾶ, Προάστεια κ.λπ.),

β) οἱ γονεῖς ἢ κηδεμόνες τῶν ὑποτρόφων νά δηλώσουν ἐγγράφως, ἀφενός ὅτι δέν ἐπιθυμοῦν τό τέκνο τους ἢ ὁ κηδεμονευόμενος μαθητής νά διαμένει στή Σχολή, ἀφετέρου ὅτι ἀναλαμβάνουν πλήρως τήν εὐθύνη μεταφορᾶς τοῦ μαθητῆ ἀπό καί πρὸς τή Σχολή, σύμφωνα μέ τό πρόγραμμά της.

Οἱ οἰκότροφοι μαθητές εἶναι ὑποχρεωμένοι νά τηροῦν ἐπακριβῶς καί ἀπαρέ-

γκλιτα τόν έσωτερικό Κανονισμό Λειτουργίας του Οικοτροφείου τής Σχολής.

Δεκτοί ώς ύποψήφιοι/ες για άξιολόγηση γίνονται Χριστιανοί Όρθόδοξοι, έλληνικής ιθαγενείας, που δέν ύπερβαίνουν τό 20ό έτος τής ήλικίας, κάτοχοι άπολυτηρίου όποιοιδήποτε τύπου Γυμνασίου (δημοσίου, ιδιωτικού τής ήμεδαπής ή αναγνωρισμένου ισότιμου τής άλλοδαπής). Δέν μπορούν νά εισαχθούν ώς έσωτερικοί οικότροφοι μαθητές ύποψήφιοι μεγαλύτεροι του 18ου έτους.

Αιτήσεις συμμετοχής στη διαδικασία άξιολόγησης μπορούν νά ύποβάλλουν μαθητές και μαθήτριες (διά του γονέα ή κηδεμόνα τους, έφόσον είναι άνήλικοι), **άπό 06 Μαΐου 2019 έως και 21 Ίουνίου 2019, ώρα 14:30, κατά τίς ώρες 9.00-14.30**, στη Γραμματεία του Γενικού Έκκλησιαστικού Λυκείου τής Ρ.Ε.Σ. (όδός Ριζάρη 1, Χαλάνδρι, Τ.Κ. 15233), συνοδευόμενες άπό τά κάτωθι δικαιολογητικά:

α) Φωτοτυπία έλέγχου Β΄ τριμήνου και αντίγραφο Άπολυτηρίου Γυμνασίου, όταν αυτό έκδοθεϊ.

β) Σύντομο βιογραφικό σημείωμα.

γ) Συστατική έπιστολή του έπιχώριου Μητροπολίτη.

δ) Πιστοποιητικό γέννησης ή φωτοτυπία άστυνομικής ταυτότητας.

ε) Άτομικό Δελτίο Ύγείας έφόσον γίνει δεκτός/τή πρός φοίτηση, έως και τήν έναρξη του σχολικού έτους.

στ) Ύπεύθυνη δήλωση άποδοχής του κανονισμού λειτουργίας του σχολείου (διά του γονέα ή κηδεμόνα τους, έφόσον είναι άνήλικοι).

Η άξιολόγηση-έπιλογή των αίτούντων θά πραγματοποιηθεϊ στίς έγκαταστάσεις των Διδακτηρίων τής Ριζαρείου Έκκλησιαστικής Σχολής στο Χαλάνδρι, **τήν 24η Ίουνίου 2019, ήμέρα Δευτέρα (γραπτή εξέταση) και τήν 25η Ίουνίου 2019, ήμέρα Τρίτη (συνέντευξη)**, ενώπιον Ύπιτροπής.

Η άξιολόγηση-έπιλογή βασίζεται:

- 1) Στη γραπτή εξέταση τής 24ης Ίουνίου στά γνωστικά άντικείμενα Νεοελληνικής Γλώσσας, Θρησκευτικών, Θετικών Ύπιστημών (Μαθηματικά και Φυσική) τής διδαχθείσας ύλης τής Γ΄ Γυμνασίου, όπως αυτή όρίζεται άπό τό Ύπουργείο Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων,
- 2) Στη βαθμολογία του άπολυτηρίου τής Γ΄ Γυμνασίου και
- 3) Στη συνέντευξη τής άποτίμησης τής προσωπικότητας του / τής ύποψηφίου / ας, τής 25ης Ίουνίου.

Η τελική άπόφαση έπιλογής των ύποψηφίων λαμβάνεται άπό τό Πολυμεές Συμβούλιο τής Ριζαρείου Έκκλησιαστικής Σχολής, κατόπιν εισήγησης τής προαναφερθείσας Ύπιτροπής, κατά φθίνουσα βαθμολογική κλίμακα, μέ βάση τή μοριοδότηση των παραμέτρων τής άξιολόγησης και τήν ισοδύναμη έκπροσώπηση των δύο φύλων.

Έκπρόθεσμες αιτήσεις δέν λαμβάνονται ύπόψη.

Τά άνθη στή λειτουργική μας παράδοση

Τοῦ πρωτ. ΚΩΝ/ΝΟΥ ΚΟΥΚΟΠΟΥΛΟΥ
Θεολόγου-Μεταπτυχιακοῦ

ΕΘΙΜΟ. Οἱ χριστιανοί τόν 3ο αἰῶνα ἀλλά καί ἀργότερα ἔφερναν λουλούδια καί προσφορές σέ κρασί καί ἄρτο. Χρησιμοποιοῦσαν λουλούδια στή λατρευτική ζωή τῆς Ἐκκλησίας. Αὐτό προκύπτει ἀπό τό ἔργο τοῦ Ἰππολύτου Ρώμης (3ος αἰ.), *Ἀποστολική παράδοσις* (28,7), ἀλλά καί ἀπό τά ψηφιδωτά τῆς Βασιλικῆς τῆς Ἀκυλίας στή Βόρεια Ἰταλία. Ἡ δέ προσκνήτρια Αἰθερία (4ος αἰ.) στό *Ὀδοιπορικόν 31* μᾶς πληροφορεῖ ὅτι τήν Κυριακή τῶν Βαΐων «ὄλα τά μικρά παιδιά κρατοῦν κλάδους, ἄλλα ἀπό φοίνικες καί ἄλλα ἀπό ἐλίες». **Ὁ ἅγιος Αὐγουστῖνος**, Ἐπίσκοπος Ἰππῶνος, μᾶς διηγεῖται ἕνα θαῦμα, τό ὁποῖο συνέβη χάρις στή θαυματουργική δύναμη τῶν ἁγιασμένων λουλουδιῶν, πού εἶχαν τεθεῖ ὡς προσφορά πάνω στόν τάφο τοῦ μάρτυρος Στεφάνου, τά ὁποῖα προσέγγισαν τούς σκοτεινοῦς ὀφθαλμούς μᾶς γυναικός καί αὐτή ἀνέκτησε τήν ὄρασή της (*De Civitate Dei = Ἡ Πολιτεία τοῦ Θεοῦ* 22,8,14, CSEL 40,2, 605). Παρόμοια θαυματουργική δύναμη πιστώνεται καί σέ λουλούδια, τά ὁποῖα τοποθετήθηκαν σέ λείψανα μαρτύρων (*De Civitate Dei* 22,8,11, CSEL 40,2, 604). Τά λουλούδια χρησιμοποιοῦνται ὡς διακόσμηση σέ χριστιανικές ἐκκλησίες καί παρεκκλήσια μαρτύρων, στίς πόρτες, στούς τοίχους καί στό θυσιαστήριο, μᾶς πληροφορεῖ ὁ ἅγιος Ἰερώνυμος (*Ἐπιστολή* 60,12,4). «Ὅπως οἱ εἰδωλόατρες, ἔτσι καί οἱ χριστιανοί κατασκευάζαν τούς τάφους τους στούς κήπους, πού βρισκόνταν μπροστά ἀπό τίς πόλεις. Γι' αὐτό πάνω στίς ἐπιτύμβιες ἐπιγραφές ὑπῆρχαν περιγραφές τῆς τοποθεσίας: π.χ. «στόν κήπο τοῦ Metrodori» (CIL 3, 220). Γιά τήν διακόσμηση τῶν τάφων ἦταν πολλά λουλούδια ἀπαραίτητα, συνήθεια σαφῶς ἐπηρεασμένη ἀπό τά ἔθιμα τῶν εἰδωλολατρῶν (συνέκρινε Προυδέντιος, *Liber cathemerinon* 10,169/72: ἐπάνω στά ὁστᾶ θά ρίξουμε γλυκά άνθη καί φύλλα).

Ἀπό αὐτό γίνεται κατανοητό ὅτι ὁ Κωνσταντῖνος γιά τό Κοιμητήριό τῆς Σάββα Μπαλμπίνα στή Ρώμη εἶχε κάνει δωρεά γιά μιά φάρμα μέ τριαντάφυλλα. Μιά συγκεκριμένη ἀποστασιοποίηση ἀπέναντι στή σπάταλη διακόσμηση τῶν τάφων μέ λουλούδια παίρνει ὁ Ἅγιος Ἀμβρόσιος, Ἐπίσκοπος Μιλάνου: «Δέ θά βάλω στόν τάφο τοῦ λουλούδια ἀλλά θά περιχύσω στό πνεῦμα τοῦ τό ἄρωμα τοῦ Χριστοῦ. Ἀφήστε τούς ἄλλους νά σκορπᾶνε λουλούδια, ὁ Χριστός εἶναι ὁ κρίνος μας καί αὐτόν θά ἀφιερῶσω στά ἀπομεινάρια». Παρομοίως καί ὁ ἅγιος Ἰερώνυμος: «Κάποιοι ἄνδρες διασκορπίζουν λουλούδια στούς τάφους, βιολέττες, τριαντάφυλλα, κρίνα καί βρίσκουν ἔτσι παρηγοριά στόν πόνο τους».

Τά λουλούδια ως σημάδι αγιότητας στην προχριστιανική περίοδο δέν έχουν κάνει ακόμα την εμφάνισή τους. Τό τριαντάφυλλο, τό όποιο κρατάει ή Σερένα στό δεξιά της μέ χάρη καί άπεικονίζεται στό Δίπτυχο του Σηλίχωνα δέν είναι μόνο σαφής απόδειξη τής περηφάνειας τής κυρίας αυτής (άφοῦ τό τριαντάφυλλο ήταν αυτοκρατορικό άνθος), αλλά ταυτόχρονα καί ένα μοντέρνο άξεσουάρ, όπως αναφέρεται στό παραπάνω κείμενο του Κλεάρχου.

Βασικές διδασχές του Χριστιανισμού

Έπηρεασμένος από τίς παγιωμένες άπόψεις μιάς μακρόχρονης καί μισάνθρωπης λογικής, ό ειδωλολάτρης Κερίλιος λέει στον χριστιανό άπολογητή Μινούκιο Φήλιξ: «έσείς δέ στολίζετε μέ λουλούδια τό κεφάλι σας, δέν άλείφετε στό κορμί σας πολύτιμα έλαια, κρατάτε τά μύρα γιά τά πτώματα αλλά δέν καταδέχεστε νά στολίσετε έναν τάφο μέ λουλούδια» (12,6). Καί ό Μινούκιος άνταπαντά: «Ποιάς άμφιβάλλει ότι εκτιμάμε τά λουλούδια! Μαζεύουμε τά άνοιξιάτικα τριαντάφυλλα καί τά κρίνα καί τά κρεμάμε στό λαϊμό μας σά μαλακή στρωμή [στρωμή: μέγάλος έπίπεδος ύφασμάτινος σάκος γεμισμένος μέ βαμβάκι ή άλλο ύλικό πάνω στον όποιο μπορεί κανείς νά ξαπλώσει]. Άλλά ναί, δέν στολίζουμε τό κεφάλι μας μέ λουλουδένια στεφάνια. Φροντίζουμε νά άπολαμβάνουμε τίς ευωδίες των λουλουδιών μέ τή μύτη καί όχι μέ τό πίσω μέρος του κεφαλιού ή τά μαλλιά. Ούτε καί τούς νεκρούς τούς στολίζουμε μ' αυτά. Θά πρέπει νά όμολογήσω τό γεγονός ότι μου προκαλεί έντύπωση ότι στολίζετε μέ στεφάνια αυτούς πού έχουν ξεψυχήσει. Διότι εάν ό θανών ήταν ευσεβής, δέ χρειάζεται πιά λουλούδια. Έάν από τήν άλλη περνάει στην άλλη ζωή έχοντας ζήσει μέ άθλιο τρόπο, δέν πρόκειται τά λουλούδια νά του επιφέρουν κάποια χαρά. Έμεις από τήν άλλη προχωράμε στην επιθανάτια τελετή μέ τήν ίδια ήρεμία πού πορευόμαστε καί στή ζωή μας καί δέν έναποθέτουμε ένα μαραμένο στεφάνι, αλλά έλπίζουμε ότι ό Θεός θά τον στολίσει μ' ένα ζωντανό στεφάνι από άιώνια λουλούδια» (Όκτάβιος 38,2-4).

Άκόμη πιό άναλυτικά έρευνά τό όλο ζήτημα ό Τερτυλλιανός στό κείμενο του *De Dorona Militis = Περί Στρατιωτικού Στεφάνου* 5-7. Παρατηρεί, ότι οι χριστιανοί τής έποχής εκείνης δέν τοποθετούν στεφάνια λουλουδιών στό κεφάλι. 'Ο χριστιανός ύπακούει, διότι όφείλει νά ακολουθει τήν παράδοση, άν καί ύπάρχουν καί άλλοι λόγοι γι' αυτό. Τό στεφάνωμα του νεκρού έναντιώνεται στις άρχές τής φύσης. «Τί τό χρήσιμο έχουν τά λουλούδια; Τό άρωμά τους, άπαντάς ή τό χρῶμα ή καί τά δύο μαζί. Άλλά ποιά είναι ή αίσθηση στην όποία άντιστοιχούν τό άρωμα καί τό χρῶμα; Φαντάζομαι πώς είναι τό πρόσωπο ή αίσθηση τής όσφρησης. Καί ποιά μέρη του σώματος άντιστοιχούν σ' αυτές τίς αισθήσεις; Φαντάζομαι τά μάτια καί ή μύτη. Κάνε λοιπόν χρήση αυτών των αισθήσεων πού μπορούν νά κλείσουν μέσα τους τήν όμορφιά των λουλουδιών.

Αυτό θά πρέπει νά σοῦ εἶναι τά λουλούδια εἴτε εἶναι τό ἓνα δίπλα στό ἄλλο, εἴτε εἶναι πλεγμένα μεταξύ τους εἴτε εἶναι ἄδετα καί ἀραιά τοποθετημένα».

«Νά τά κλείσεις στήν ἀγκαλιά σου ὅταν εἶναι τόσο ἐκλεπτυσμένα, σκόρπισέ τα στό κρεβάτι σου, ἐάν εἶναι τόσο ἀπαλά πού μπορεῖ κάποιος νά ξαπλώσει ἐπάνω τους, ἀκόμα καί στό ποτήρι σου ἔχουν θέση. Μέ λίγα λόγια νά τά ἀπολαύσεις μέ κάθε δυνατό τρόπο. Ἀλλά νά τά βάλεις στό κεφάλι σου; Ποιός ὁ λόγος, ποιά ἀπόλαυση βιώνεις μ' αὐτόν τόν τρόπο;». Ἀλλά ὁ βασικότερος λόγος γιά τήν ἀπόρριψη τοῦ ἐθίμου αὐτοῦ εἶναι ὁ ἑξῆς: «Τό ἔθιμο νά στολίζουν τά κεφάλια μέ στεφάνια λουλουδιῶν ἔχει καθιερωθεῖ καί χρησιμεύει στήν ἀπόδοση τιμῶν σ' αὐτούς πού ὁ εἰδωλολατρικός κόσμος ὀνομάζει θεούς».

Τήν ἴδια χρονική περίοδο ὁ Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς (*Παιδαγωγός* 2, 70/76) ἀνέφερε γιά τά λουλούδια πῶς «εἶναι ὑπέροχο νά ξεκουράζεσαι ἐπάνω σέ μαλακές ψάθες, σά φωλιές περιστριῶν, ἀπό τά ὁποῖα ξεπροβάλλουν πολύχρωμα λουλούδια πού ἀναζωογονοῦν τίς μέλισσες μέ τό φυσικό καί ἥπιο ἄρωμά τους» (70,1). Ἀλλά καί αὐτός ἔχει ἀρνητική στάση πάνω στό ἐρώτημα ἐάν θά ἔπρεπε νά στολίζεται μέ λουλούδια τό κεφάλι. «Δέν εἶναι ταιριαστό νά στεροῦν ἀπό τά λιβάδια τά ἄνθη, γιά νά στολίζουν τά κεφάλια τους τήν ὥρα, πού παραδίδονται σέ νυχτερινές ἀτασθαλίες» (70,2).

Ἐκτός αὐτοῦ κάνει ἀναφορά ὅτι τά στεφάνια δέν εἶναι ὠφέλιμα γιά τό κεφάλι (70,2 συνέκρινε μέ 71, μιά σειρά ἀπό ἐνδιαφέρουσες παρατηρήσεις σχετικά μέ τήν ἐπιβλαβή δράση μεμονωμένων λουλουδιῶν στόν ἀνθρώπινο ὄργανισμό). Ἐπιπλέον, θά μπορούσαμε νά ποῦμε ὅτι θά ἐξαφανιζόταν ἡ ἀπόλαυση πού ἔχουν νά προσφέρουν τά λουλούδια γιά αὐτούς πού ἔχουν λουλουδένια στεφάνια στό κεφάλι (70,4), ἀφοῦ δέν μποροῦν νά τά χαροῦν οὔτε μέ τή μύτη, οὔτε μέ τό στόμα. Ὡστόσο, ὁ βασικότερος λόγος γιά τήν ἀπόρριψη τοῦ στεφανιοῦ ὡς εἶδος στολισμοῦ εἶναι ὅτι εἶναι ἀφιερωμένος στά εἰδῶλα (72,2). Συνεπῶς, ὁ Κλήμης καταλήγει στό ὅτι «Μποροῦμε νά μιλάμε γιά πολλή ὥρα, προκειμένου νά ἀποδείξουμε ὅτι τά λουλούδια καί οἱ εὐωδίες τους δέν εἶναι φτιαγμένες, γιά νά ὀδηγοῦν σέ ἔκσταση, ἀλλά ὅτι παραμένουν μιά πολύτιμη βοήθεια. Ὅφειλουμε ὁμως νά παραδεχτοῦμε ὅτι μπορεῖ κάποιος νά ἀρκεστεῖ νά μυρίζει τά λουλούδια καί νά τά ἀπολαμβάνει, ἀλλά ὄχι νά τά στολίζεται (76,5)».

Οἱ τρεῖς χριστιανοί σύγχρονοι ἔχουν πολλά κοινά σημεῖα, ὅσον ἀφορᾷ στίς ἀναλύσεις τους σχετικά μέ τόν ρόλο τῶν λουλουδιῶν. Πιθανῶς κάποιος θά σκεφτεῖ, ὅτι τόσο στόν Τερτυλλιανό ὅσο καί στόν Κλήμη δύσκολα θά ὑπῆρχε μιά κοινή βάση, στήν ὁποία θά ἔβρισκαν χῶρο τά ἐπιχειρήματα πού ἀνήκουν στό ρεῦμα τοῦ στωικισμοῦ. Οἱ βασικές ἀρχές στίς ὁποῖες συμφωνοῦν ὅλοι εἶναι οἱ ἀκόλουθες: 1) Οἱ χριστιανοί ὀφείλουν νά ἀρνηθοῦν τό ἔθιμο τοῦ στολισματος τοῦ κεφαλιοῦ μέ λουλουδένια στεφάνια, πού ἔχει χρησιμοποιηθεῖ

ἀμέτρητες φορές από τούς ειδωλολάτρεις. 2) Αυτή η ἄρνηση εἶναι ὀλοκληρωτική καί ἐπεκτείνεται καί στόν στολισμό τῶν νεκρῶν. 3) Ὁ σημαντικότερος λόγος αὐτῆς τῆς ἄρνησης εἶναι πῶς ὁ στολισμός τῆς κεφαλῆς ἔχει τό νόημα τῆς ὑπακοῆς στό θεϊκό θέλημα (αὐτή η αἰτιολόγηση δείχνει νά ἀπουσιάζει στόν Μινούκιο, ἀλλά ἀναφέρεται στό 38,1). 4) Ὅλες οἱ ὑπόλοιπες χρήσεις τῶν λουλουδιῶν εἶναι ἐλεύθερες. Ἀξίζει νά σημειωθεῖ ὡστόσο ὅτι ὁ Τερτυλλιανός καί ὁ Κλήμης ἔχουν ἀρνητική στάση ἀπέναντι στήν ἐκτεταμένη χρήση λουλουδιῶν, π.χ. ἀκόμη καί στό μάζεμα τῶν λουλουδιῶν. Παρόλα αὐτά οἱ χριστιανικές κοινότητες δέν διατήρησαν πάντα αὐτήν τήν αὐστηρή στάση.

Γιά παράδειγμα, ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος στήν ὁμιλία πρὸς *Τιμόθεο*, ὁμιλία 9,2 ἀναφέρει ὅτι ὁ στολισμός τῶν κεφαλιῶν τῶν νεονύμφων στή γαμήλια χριστιανική τελετή ἦταν ἕνα καθιερωμένο ἔθιμο. Συνηθισμένο ἦταν καί τό ἔθιμο τοῦ στεφανιοῦ πρὸς τόν θανάτο, τό ὁποῖο εἶχε ἐπίσης καθιερωθεῖ: σύμφωνα μέ τόν θρύλο ὁ μοναχός Μέρουλος εἶδε ἕνα λευκό στεφάνι ἀπό λουλούδια νά κατεβαίνει ἀπό τόν οὐρανό καί νά τοποθετεῖται στό κεφάλι του· τό θεώρησε ὡς θαυμάσιο σημάδι τοῦ ἐπικείμενου θανάτου του (Γρηγόριος ὁ Μέγας, *Διάλογος* 4, 47).

Λεπτομέρειες καί ἀπεικονίσεις

Συχνά στήν Ἁγία Γραφή τά ἄνθη χρησιμοποιοῦνται γιά νά τονίσουν τήν παροδικότητα τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς (Ἰώβ 14,2. Ἡσαΐας 40,6-8. Ψαλμός 102 [103], 15). Ὅστόσο, χρήση τοῦ ρόλου τῶν λουλουδιῶν στήν Παλαιά Διαθήκη γίνεται, γιά νά δοξάσει τή θεϊκή σοφία (Σοφία Σειράχ 24,14-17), νά ἐπαινέσει τήν εὐλάβεια τῶν εὐσεβῶν (Σοφία Σειράχ 39,13. 50,8. Ὡσηέ 14,6), τά προτερήματα τοῦ γαμπροῦ καί τῆς νύμφης (Ἄσμα Ἀσμάτων 2,1), νά ἐπεξηγήσει τήν εὐτυχία κατάληξη σέ ἕνα συμβάν, πού δέν ἦταν ἀναμενόμενη (Ἡσαΐας 11,1) ἢ νά τονίσει τήν ἀσυγκράτητη ροπή πρὸς τίς ἡδονές τῶν ἀσεβῶν (Σοφον. 2,7). Στήν Παλαιά Διαθήκη τό πράσινο χρῶμα εἶναι ἔκφραση τῆς δημιουργίας καί τῆς ἡρεμίας, καθώς τά φυτά μέ τό πράσινό τους δέν ἔχουν τίποτα ἀπό τήν βιασύνη τῶν ἀνθρώπων καί τήν ἀνήσυχη φύση τῶν ζώων.

Ὁ Ἰησοῦς κάνει ἀναφορά στήν παροδική ὁμορφιά τῶν λουλουδιῶν κυρίως στούς κρίνους γιά νά πείσει τούς ἀκροατές του ὅτι ὁ ἄνθρωπος θά πρέπει νά ἔχει ἐμπιστοσύνη στή Θεϊκή πρόνοια (Λουκ. 12,27).

Ὁ Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς ἀναφέρει πῶς ὁ λιτός λογοτεχνικός λόγος εἶναι «ἄνθος», οἱ γλωσσικές ὑπερβολές εἶναι «ἄνθη τῆς μᾶς μέρας» (*Παιδαγωγός* 2,14,2. *Προτρεπτικός πρὸς Ἑλλήνας* 11,117,5). Τό πολύχρωμο ροῦχο τοῦ Ἰησοῦ ἦταν παραπομπή στά «ἄνθη τῆς σοφίας» (*Παιδαγωγός* 2,113,3). Ἀξίζει πάντως νά σημειωθεῖ ὅτι στήν ἀποκρυφιστική βιβλιογραφία τῆς Καινῆς Διαθήκης δέν ἔχει πιστοποιηθεῖ τό πολύχρωμο ροῦχο τοῦ Ἰησοῦ. Ἡ ντροπαλότη-

τα είναι τό πιό «λουλουδένιο» χρῶμα (*Παιδαγωγός* 3,64,1), τά παιδιά είναι τά «ἄνθη τοῦ γάμου», τά ὅποια μαζεύει ὁ οὐράνιος κηπουρός ἀπό τά λιβάδια τῆς σάρκας, (2,71,2). Μιά μετανιωμένη καρδιά είναι γιά τόν Θεό στεφάνι, προσφορά μέ θυμίαμα καί ἀρώματα, μπουκέτο ἀπό λουλούδια (3,9,4).

ἽΟ Πάνταινος ἦταν μία μέλισσα πού ἀπό τόν ἀνθό τοῦ ἀποστολικοῦ λιβαδιοῦ ρουφοῦσε τό μέλι (*Στρωματεῖς* 1,11,2). ἽΟ Τερτυλιανός ρωτᾷ «Τί θές νά κάνεις μ' αὐτά τά λουλούδια πού δέν μποροῦν νά ἀποφύγουν τόν θάνατο, ὅταν ἔχεις τόν ἀνθό ἀπό τό δέντρο τοῦ Ἰεσσαί; Αὐτόν τόν ἀκέραιο, ἀμάραντο, αἰώνιο ἀνθό;». ἽΟ Κυπριανός Καρχηδόνας ἔβλεπε στίς παρθένες «τά ἄνθη τῶν φυτῶν τῆς Ἐκκλησίας» (*De habitu Virginum = Περί τῆς ἐνδυμασίας τῶν παρθένων* 3). ἽΟ Ἀμβρόσιος, Ἐπίσκοπος Μιλάνου: «πιστεύει ὅτι βρίσκει στά λόγια τοῦ Ἰησοῦ (Λουκ. 12,27) ἕνα βαθύτερο νόημα πού σχετίζεται μέ τούς ἀγγέλους, «τά ἄνθη αὐτά τῆς δημιουργίας». ἽΟ χριστιανός θά μποροῦσε νά ἐλπίζει ὅτι κάποια μέρα θά εἶναι ἐνδεδυμένος ὅπως οἱ ἄγγελοι στόν παράδεισο (*Expositio Evangelii secundum Luca = Ἐξήγησις τοῦ κατὰ Λουκᾶν Εὐαγγελίου* 7,126).

Τό χωρίο Ἀσμάτων 2,1 πρέπει νά θεωρηθεῖ ὡς μήνυμα πρὸς τούς χριστιανούς νά ἀγαπᾶνε τήν ἀπλότητα, τήν ταπείνωση καί τήν μετάνοια (*virginit* 51). Τά πράγματα πού μυρίζουν εὐχάριστα τά ὀνομάζουμε «λουλούδια». ἽΟ Ἀμβρόσιος, Ἐπίσκοπος Μιλάνου, ἀποχαιρετᾷ τήν θνήσκουσα παρθένα μέ τά ἔξις λόγια: «Θά εἶσαι παρθένα στόν παράδεισο, ἀνάμεσα στά ἄνθη τῆς Ἐκκλησίας» (*De virginibus - Περί τῶν παρθένων* 6, PL 16,197-244). Κατά τήν ἐκφορά τοῦ Πέτρου, Ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας (4ος αἰ.), οἱ πιστοί τόν προέπεμψαν στήν αἰωνιότητα, κρατώντας στά χέρια τους κλάδους φοινίκων, σύμβολα νίκης (PG 18,465 CD).

ἽΟ ἅγιος Ἰερώνυμος μιλάει γιά τά ἄνθη τῆς Ἀγίας Γραφῆς, ἀπό τά ὅποια ἡ Laeta θά ἔπρεπε καθημερινά νά μαζεύει ἕνα ὀρισμένο ἀριθμό (*Ἐπιστολή* 107,9). Σ' ἕναν λόγο του χρησιμοποιεῖ τήν φράση: Καί στόν τάφο του σκορπίστηκαν λουλούδια. ἽΕνα νεαρό κορίτσι δέν θά πρέπει νά κυκλοφορεῖ ἀνάμεσα σέ κόσμο χωρίς προστασία διότι: τά λουλούδια χάνονται, οἱ βιολέτες, τά κρίνα, οἱ κρόκοι ἔξασθενοῦν κάτω ἀπό τήν αὔρα τοῦ λιμοῦ (*Ἐπιστή* 108,9).

ἽΟ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνός εἶπε κάποτε: «Τό χιόνι ἀνήκει στόν χειμῶνα, τά λευκά μαλλιά στά γηρατεῖα, τά λουλούδια στήν ἄνοιξη. Ἀλλά γιά κάθε κανόνα ὑπάρχει καί ἡ ἐξαιρέση» (PG 37,575). Στό *Passio SS Dativi*, τῆ διαταγή τοῦ αὐτοκράτορα Λικίνιου, ἡ μάρτυρας Βικτώρια ἀναφέρεται ὡς «ἄνθος παρθενίας». ἽΟ Βοήθιος, Ρωμαῖος συγκλητικός, ἀναφέρει ὅτι: «ἽΟ χρόνος στολίζει τό πρόσωπο τῆς γῆς μέ λουλούδια» (*Consolatio Philosophiae = ἽΗ παραμυθία τῆς Φιλοσοφίας* 2,2).

ΤΟ 1821 ΚΑΙ Η ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΥΝΕΙΔΗΣΗ

Τοῦ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΧΟΛΕΒΑ,
Πολιτικοῦ Ἐπιστήμονος

ΜΕΣΑ ΣΕ ΟΛΗ τήν πνευματική σύγχυση τῆς ἐποχῆς μας παρατηροῦμε ὀρισμένους διανοητές νά ἀμφισβητοῦν τή συνέχεια τοῦ Ἑλληνισμοῦ καί νά ἰσχυρίζονται ὅτι ὁ Νέος Ἑλληνισμός «κατασκευάσθηκε» τόν 19^ο αἰῶνα καί ὅτι ἡ σχέση μας μέ τούς Ἀρχαίους Ἕλληνες καί τό Βυζάντιο-Ρωμανία εἶναι μῦθος «ἐθνικιστικός». Βεβαίως στή χώρα μας ἔχουμε καί ὀρθῶς ἐλευθερία ἐκφράσεως. Ὅμως ἡ ἀνησυχία μας αὐξάνεται ὅταν τέτοιες ἀνιστόρητες ἀπόψεις ἐκφράζονται ἀπό συγγραφεῖς σχολικῶν βιβλίων καί ἀπό στελέχη πού διορίζονται σέ καιρίες δημόσιες θέσεις. Οἱ ἄνθρωποι αὐτοί δογματίζουν αὐθαιρέτως καί ἀγνοοῦν ἢ διαστρέ-

φουν τίς πάμπολλες ἱστορικές πηγές, οἱ ὁποῖες ἀποδεικνύουν τήν ἐθνολογική καί πολιτιστική συνέχεια τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ὑπενθυμίζουμε μερικές χρήσιμες ἱστορικές ἀλήθειες:

Μπορεῖ τό Βυζαντινό κράτος νά ἦταν πολυεθνικό καί ὁ Αὐτοκράτωρ νά διατηροῦσε γιά πολιτικούς λόγους τόν τίτλο «Βασιλεὺς Ρωμαίων», ὅμως μέσφ τῆς παιδείας καί τῆς γλώσσας τό κράτος διεκήρυττε τήν ἑλληνικότητά του. Ἡ Αἰνεΐαδα τοῦ Βιργιλίου, τό ἔπος τῆς λατινικῆς Ρώμης, οὐδέποτε ἐδιδάχθη σέ ὅποιαδήποτε βαθμίδα τῆς ἐκπαίδευσως, ἐνῶ ἀντιθέτως μικροί καί μεγάλοι μάθαιναν ἀπό στήθους τά Ὀμηρικά ἔπη. Ἡ σπουδαία Βυζαντινολόγος Ἑλένη Γλύκατζη-Ἀρβελέρ τονίζει ὅτι

Τά ἄνθη στή λειτουργική μας παράδοση

συνέχεια ἀπό τήν σελίδα 29

Σήμερα ἡ Ἐκκλησία μας στή λειτουργική της ζωή χρησιμοποιεῖ τά «εὐώδη ἄνθη» τήν ἡμέρα τῆς ἐορτῆς τοῦ Σταυροῦ (14 Σεπτεμβρίου), τήν Κυριακή τῆς Σταυροπροσκυνήσεως, τήν Κυριακή τῶν Βαΐων, τή Μεγάλη Παρασκευή στόν Ἐπιτάφιο, τό Μεγάλο Σάββατο, εἶναι μεγάλες ἐορτές καί ἱστορικά γεγονότα πού συνδέονται μέ τά ἄνθη.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Th. Klauser, «Blume», *Reallexikon für Antike und Christetum*, 2 (1954), 454-458.
Κων. Καλλίνικος (Πρωτ.), *Ὁ Χριστιανικός Ναός*, ἐκδ. Γρηγόρης, σ. 139-145.
Γεώργ. Μεντιδάκης (Πρωτ.), *Τύπος καί συμβολισμός στήν Ὁρθόδοξη λατρεία*, τόμ. 1ος, Ἡράκλειο 1997, σ. 70-73.

τό Βυζάντιο ήταν πολυεθνικό, αλλά μονοπολιτισμικό, διότι θεμελιώθηκε επί του ελληνικού πολιτισμού.

Τό 1237, μετά την κατάληψη της Κωνσταντινουπόλεως από τους Σταυροφόρους, ο Αυτοκράτωρ της Νικαίας Ίωάννης Γ΄ Δούκας Βατάτζης γράφει προς τον Πάπα Γρηγόριο Θ΄ ότι οι Ὁρθόδοξοι Χριστιανοί Αυτοκράτορες χρησιμοποιούν τον τίτλο «Βασιλεύς Ρωμαίων», αλλά κατάγονται από τό αρχαίο γένος τῶν Ἑλλήνων, τό ὁποῖο γέννησε τή σοφία τοῦ κόσμου. Προσθέτει δέ ὅτι στούς Ἑλληνες ἐδόθη ἀπό τόν Μέγα Κωνσταντῖνο ἡ Πόλις καί ὅτι οἱ οἰκογένειες Δούκα καί Κομνηνῶν εἶναι ἑλληνικές¹.

Στή διάρκεια τῆς Τουρκοκρατίας ἡ ἑλληνική συνείδηση διατηρεῖται στίς ψυχές τῶν κατατρεγμένων προγόνων μας χάρις κυρίως στούς ἐκκλησιαστικούς ἄνδρες. Γύρω στό 1700 ὁ φλογερός ἱεροκῆρυξ καί Ἐπίσκοπος Κερνίτσης καί Καλαβρυτῶν Ἡλίας Μηνιάτης ὁμιλῶν στή Βενετία παρακαλεῖ ὡς ἔξῃς τήν Παναγία: «Ἐως πότε πανακήρατε Κόρη τό τρισάθλιον Γένος τῶν Ἑλλήνων ἔχει νά εὑρίσκεται εἰς τά δεσμά μιᾶς ἀνυποφέρτου δουλείας....»².

Κατά τήν περίοδο αὐτή χρησιμοποιοῦνται καί τά τρία χαρακτηριστικά ὀνόματα: Ἑλλην, Ρωμηός, Γραικός. Τό Γραικός στό στόμα τῶν ξένων δέν ἔχει πάντα θετική σημασία, ὅμως χρησιμοποιεῖται καί ἀπό πολλούς Ὁρθόδοξους Ἑλληνες συγγραφεῖς. Π.χ. Ὁ Ἅγιος Νικόδημος ὁ Ἁγιορείτης στή τέλη τοῦ 18^{ου} αἰῶνος ὀνομάζει τήν Ἑλλάδα Γραικία³. Τήν σύνθεση καί τῶν

τριῶν ὀνομάτων βλέπουμε στό ποίημα «Ἄλωσις Κωνσταντινουπόλεως» τοῦ Ἐπισκόπου Μυρέων Ματθαίου τό 1619:

*Ἄλλοίμονον, ἄλλοίμονον στό γένος
τῶν Ρωμαίων...*

*Ἦ, πῶς ἐκαταστάθηκε τό γένος τῶν
Ἑλλήνων...*

*Σ' ἐμᾶς εἰς ὅλους τοὺς Γραικοὺς νά
ἔλθῃ τοῦτ' τήν ὥρα'.*

Οἱ Ἑλληνες ἀκόμη καί μέσα στή δυστυχία καί τή μερική ἀγραμματοσύνη –λόγω δουλείας– δέν λησμονοῦν τίς ἀρχαῖες ἑλληνικές ρίζες τους. Ἀπό τό 1529 μέχρι τό 1821 τό δημοφιλέστερο λαϊκό ἀνάγνωσμα εἶναι «Ἡ Φυλλάδα τοῦ Μεγαλέξανδρου» πού θυμίζει τή δόξα τῶν Ἑλλήνων Μακεδόνων. Στούς νάρθηκες πολλῶν ναῶν καί μοναστηριῶν ζωγραφίζουν οἱ ἁγιογράφοι τοὺς ἀρχαίους Ἑλληνες σοφοὺς γιά νά δείξουν στό ἐκκλησίασμα καί στοὺς μαθητές τῶν Κρυφῶν Σχολειῶν ποιά εἶναι ἡ πραγματική καταγωγή τους. Λίγα χρόνια πρὶν ἀπό τήν Ἑλληνική Ἐπανάσταση οἱ ναυτικοί μας τοποθετοῦν στή πλοῖα τους ὡς ἀκρόπρωρα τά κεφάλια μεγάλων μορφῶν τῆς Ἀρχαιότητος, ὅπως τοῦ Θεμιστοκλέους κ.ἄ.

Ἀλλά καί ἡ σύνδεση μέ τή βυζαντινὴ Ρωμηοσύνη (ὁ ὄρος ἀπό τή Νέα Ρώμη-Κωνσταντινούπολη) παραμένει σταθερὴ καί διατρανώνει τή συνέχεια τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Τά Συντάγματα τῶν Ἐθνοσυνελεύσεων τοῦ Ἀγῶνος (1821-1828) καθιερώνουν ὡς νομοθεσία τῆς Νέας Ἑλλάδος «τοὺς νόμους τῶν Χριστιανῶν ἡμῶν Αυτοκρατόρων».

Οι αγωνιστές του 1821 αισθάνονταν ότι συνεχίζουν και την αρχαία ελληνική και τη βυζαντινή παράδοση. Σέ ιταλική έφημερίδα του 1821 αναφέρονται τά λόγια του Άθανασίου Διάκου ότι αγωνίζεται «γιά τόν Χριστό και γιά τόν Λεωνίδα»⁵. Και ό Θεόδωρος Κολοκοτρώνης συζητώντας μέ τόν Άγγλο Ναύαρχο Χάμιλτον θεωρεί έναντόν ώς συνεχιστή του Κωνσταντίνου Παλαιολόγου, ό όποιος ούδέποτε συνθηκολόγησε, και χαρακτηρίζει τό Σούλι και τή Μάνη μαζί μέ τούς κλεφταρματολούς ώς τή φρουρά του τελευταίου Βυζαντινού Αυτοκράτορος.

Εΐναι, λοιπόν, άντεπισημονική θέση και φανατική ιδεοληψία ή προσπά-

θεια νά μάς πείσουν κάποιοι ότι δήθεν μέχρι τό 1821 δέν γνωρίζαμε ποιοί είμαστε και ότι όρισμένοι διανοητές δημιούργησαν ένα τεχνητό νεοελληνικό έθνος. Όσοι ψάχνουν γιά τεχνητά έθνη άς ψάξουν στή Βαλκανική γειτονία μας. Ήμεΐς θά μελετούμε τήν ιστορική αλήθεια χωρίς φόβο και πάθος και θά διατηροΰμε τήν ελληνική μας συνείδηση ένθυμούμενοι ότι ώς Όρθόδοξοι Χριστιανοί και δημοκρατικοί πολίτες δεχόμαστε τόν γνήσιο πατριωτισμό και άπορρίπτουμε τά δύο άκρα: Τόν έθνοφυλετισμό και τόν έθνομηδενισμό.

K.X 20.3.2019

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Άπ. Βακαλοπούλου, *Πηγές Ίστορίας του Νέου Έλληνισμού, Α΄ τόμος*, Θεσσαλονίκη 1965, σελ. 50-53.
2. Πρωτοπρ. Γεωργίου Μεταλληνού, *Τουρκοκρατία*, εκδόσεις ΑΚΡΙΤΑΣ, Άθήνα 1988, σελ. 207.
3. Στο έργο του «Όμολογία Πίστεως». Κυκλοφορείται από τήν Ίερά Μητρόπολη Παροναξίας σέ πανομοιότυπη έκδοση τής Α΄ εκδόσεως του 1819, Νάξος 2009.
4. Άνθολογείται στή «Βυζαντινή Ποίηση» του Γεωργίου Ζώρα. Τό βρήκα στο βιβλίο του Γιώργου Καραμπελιά: *1204, ή Διαμόρφωση του Νεωτέρου Έλληνισμού*, Έναλλακτικές Έκδόσεις, Άθήνα 2007 (Β΄ έκδοση), σελ. 44.
5. Κωνσταντίνου Σάθα, «Έλληνες Στρατιώται έν τή Δύσει», εκδόσεις ΦΙΛΟΜΥΘΟΣ, Άθήνα 1993, σελ. 65.

Κατήλθες, έν τοΐς κατωτάτοις τής γής, και συνέτριψας μοχλούς, αΐωνίους κατόχους, πεπεδημένων Χριστέ, και τριήμερος, ώς έκ κήτους Ίωνάς, έξανέστης του τάφου.

Ποίημα Ίωάννου του Δαμασκηνού
ΉΩδή δ΄. Έκ του Όρθρου τής Έορτής του Πάσχα